

Tællelyset og bålet

Post af Joan Schmidt, 17. april 2014

Dette blogindlæg tager udgangspunkt i begrebet fornærmelse, fordi begrebet viser sig at være link til endog meget alvorlige forhold i det virkelige liv. Fornærmelse kan have en realitet knyttet til sig, som handler om liv og død. Der er tale om et alment menneskeligt adfærdstræk, som ingen kommer igennem livet uden at stifte bekendtskab med.

Anton på 4 år ved, at familiens faster Agathe i et langt liv er blevet meget fornærmet, hvis uartige nevøer og niecer gør nar af hendes hat, som hun selv synes er ganske chik. Derfor starter ethvert familiebesøg med, at Antons far roser faster Agathe, fordi hun altid ser så kæk og frisk ud. Antons far kan hverken lide den chikke hat eller faster Agathes unåde. Så Antons far praktiserer en nogenlunde

elegant selv-censur. Det siger Antons mor, som aldrig roser hverken hatten eller bæreren, men som til gengæld altid har været i unåde. Det lyder jo som et af de billige point, der kan scores i ethvert dansk lystspil, der har regnet på, med hvor mange minutters mellemrum latterbrølene helst skal lyde. Hvis et interval er blevet for langt, ligger hatten klar i reserve.

Hvor fornærmede har nogen i det hele taget lov til at blive over en smagsdom?

Bloggen vil prøve at nærme sig problemet med fornærmelse fra den personlige side, når det er personlig fysisk fremtoning, der hånes. Det har Søren Kierkegaard prøvet i 'Corsaren'. Bloggen vil nærme sig problemet, når det der fornærmedes er talent. Det har Søren Kierkegaard udsat H.C. Andersen for i sin afhandling 'Af en endnu levendes papirer'. Bloggen vil nærme sig problemet, når talentet for det dobbeltbundne gør nar af det fagligt forvrøvlede. Det har H.C. Andersen udsat Søren Kierkegaard for i skuespillet 'En tur i det grønne', oveni købet opført på Det kongelige Teater. Bloggen vil se på fornærmelsen under pseudonym, der afsløres. Den slags har både 'Fædrelandet' og 'Corsaren' været værter for. 'Corsaren' er et godt eksempel på et tidsskrift med sine meningers mod, både når tidsskriftet slap af sted med sine hårrejsende udtalelser og karikaturer, og når bladet fik beslaglagt sine oplag på grund af artikler, som den danske kongemagt fandt var trods alt for modige efter dens smag. Bloggen vil finde eksempler på fornærmelse, når den generaliseres på vegne af samfundet, troen, troens eksperter med guddommeligt tillagt immunitet og den ukrænkelige idé der ikke vil finde sin plads side om side med så mange andre ideer. Bloggen vil sågar finde eksempel på, hvordan abstrakt musikalsk sprog, dans og mimen kan være stærkt fornærmende, selvom der ikke siges et ord.

Alt sammen drejer det sig til syvende og sidst om smag. Den gode smag. Den sande smag, hvis det kommer højt. Og det er præcis, hvad det gør. Når den eneste sande smag er på spil, og når den kombineres med tilstrækkelig magt, så bliver fornærmelse til både statsfornærmelse og blasfemi, hvor de fornærmede kan svare igen, med magt udmålt efter hvor fortørnet en følelse, smagsdommen har afstedkommet.

Det skal være påstanden her på bloggen, at håndtering af fornærmelse og fornærmet hævn, grundlæggende drejer sig om en adfærdsmæssig kultur, der lige fra det strengt

personlige til det højest generaliserede, er i stand til at håndtere personlig smag og frihed til også at have den, som det naturlige grundlag for et frit demokratisk liv. Med hvor meget fornærmelse kan nogen som helst tillade sig at optræde? Hvor forfængelig kan man tillade sig at være på egne, gruppens, nationens, religionens eller ideens vegne? Der er ganske enkelt noget galt med en kultur, der griber til fornærmethed og til at svare med magt, fordi nogen er uenig med den, i stedet for at gribe til den saglige tanke og give den en god gang kritik.

Debatten om smag, fornærmelse og kultur for ytringsfrihed har indtil nu drejet sig om at sammenligne tilstanden for fornærmelse i forskellige lande. Når en sådan tilstand et eller andet sted har forskrækket den ene eller den anden, har man måske kunnet glæde sig over selv at være heldig at bo netop dér, hvor tilstanden for fornærmelse er, som man gerne vil have den. Man kunne så lade være at rejse til steder, der har regler, man er uenig i - med mindre selvfølgelig man er afhængig af deres handel. Så bliver der pludselig så meget, det er svært at være ligeglad med. Det ser imidlertid ud til, at smagen for fornærmelse måske kan gå hen og blive juridisk forpligtende langt ud over de nationale grænser, indenfor hvilke en lovgivning er blevet til. Det vil bloggen finde eksempel på.

Bloggen her skal ikke forsvare kritik og smagsdomme, der fremsættes med utrolig dårlig smag; men den skal forsvare, at midlet imod dårlig smag, hvad enten dårligdommen er af æstetisk eller rent faglig karakter, aldrig kan være censur eller selv-censur, fordi alt andet end selvvalgt restriktion gøres rigtig ubehageligt. Det er påstanden her på bloggen, at forfængelig fornærmethed fører til solipsisme, der aldrig kan være andet end kulturelt indskrænket. Et samfund, der lider af solipsistisk stagnation, er trods alt værre, end et hvor man må leve med risikoen for verbale angreb på ens egen ellers ubetvivlelige ufejlbarlighed.

Påske-nyheden om temporær censur bragt til ophør

Netop til påsken, af mange dedikeret til fordybelse over en af den religiøse litteraturs største lidelseshistorier, kunne PEN Danmark, der tegner sig for sin del af æren, glæde

sine danske medlemmer med nyheden fra *PEN International* om afslutningen af den sekulære lidelseshistorie for 47 tyrkiske pro-kurdiske intellektuelle, der igennem

lang tid har været tilbageholdt uden retssag og dom. En meget bogstaveligt udført censur. Tilbageholdelsen er sket i medfør af Tyrkiets anti-terror-lovgivning. Den tyrkiske 'human rights lawyer' Muharrem Erbey, der er medlem af *PEN Turkey*, har navnlig tiltrukket sig opmærksomheden, dels på grund af hans egen tilbageholdelse siden 2009, dels på grund af hans betydning som forsvarer for mange andre, hvis menneskerettigheder Tyrkiet har krænket.

Læs om den gode nyhed her.

Turkey: Writer and PEN Member released

Muharrem Erbey had been held in pre-trial detention since his arrest in December 2009.

Erbey siger selv om sin langvarige fængsling:

//

Speaking to PEN International Muharrem Erbey said, 'Speaking as a lawyer, I don't understand the legal grounds for either my arrest or my release. The decision to release me was made under very unusual circumstances ahead of my scheduled hearing on 14 April [2014]. As these are political trials, decisions seem to be taken according to the political climate at the time.'

PEN International beskriver i [årbogen over fængslede forfattere og skribenter for 2012](#), hvordan der i Tyrkiet har været 2 bølger af masseanholdelser benævnt Ergekon- henholdsvis KCK (the Kurdistan Communities Union)-aktionerne. Den første hviler på påstanden om en organisering i samfundet, der ønsker at omstyrte den tyrkiske regering og udføre likvideringer på flere navngivne notabiliteter for eksempel nobelpristageren Orhan Pamuk. KCK-aktionen, der omfattede Erbeys anholdelse, søger at linke forsvarere for frie kurdere til det forbudte kurdiske parti PKK. Erbey har i 4 år været fængslet med henvisning til:

//

...accusation of having links with an organisation said to be affiliated to the banned Kurdistan Workers Party (PKK). Erbey is charged under Article 220/6 of the Penal Code with "membership of an illegal organisation", the Kurdistan Communities Union (KCK), said to be affiliated to the banned Kurdish Workers Party (PKK).

Det er *PEN International's* opfattelse, at anklagerne er grundløse,

//

PEN International has been campaigning for his release since his arrest in 2009 and throughout his pre-trial detention. As part of these efforts, Muharrem Erbey was chosen by PEN International as one of the focus cases for the [Day of the Imprisoned Writer in 2012](#) and was brought to the [attention of the President of the Republic of Turkey](#) during an official meeting in November 2012.

Som trænet jurist er det et stærkt udsagn Erbey fremsætter, når han betoner, at han hverken forstår grundlaget for sin arrest eller grundlaget for sin frigivelse efter 4 års tilbageholdelse. Erbey anerkender altså på ingen måde medlemskab af en forbudt organisation. Det er der mange andre fængslede, der heller ikke gør, og *PEN International* støtter deres sag:

//

Turkey has an extraordinarily high number of writers and journalists in prison, and many other writers, journalists and publishers are currently on trial or facing trial. Most have been prosecuted or face prosecution because of their alleged affiliation with or support for organisations that advocate violence.

However, PEN International believes that a significant number of the writers, publishers and journalists who are in prison or on trial in Turkey have been targeted for what they have written or published, and that Turkey's broadly framed anti-terror laws are empowering overzealous state prosecutors to pursue cases where no material links to terrorism exist. The number of cases PEN International is monitoring in Turkey has increased alarmingly in the past year: more than 70 writers and journalists are currently in prison, and at least 60 other writers, publishers and journalists, are on trial, ensnared in legal processes that can last years. ([PEN International's statement in full](#))

Tyrkiet er ikke det eneste land med anti-terror-lovgivning, der udfordrer veletablerede borger- og menneskerettigheder.

USA har gjort Cubas Guantanamo ikke berømt men berygtet. Spørgsmålet er, om anti-terror-lovgivning overhovedet er mulig uden at krænke frihedsrettighederne.

Det væsentlige spørgsmål bliver så, om oppiskede politiske stemninger, som for eksempel den vi blev vidne til

under den amerikanske Bush-administration, skal have frit løb i det race, der gør ord og tanker til det politiske problem.

Anti-terror-lovgivning er intet problem, når den udelukkende applikeres på realiteter, der dokumenterer terror-handlinger, hvad det så ganske præcist måtte være. Problemet bliver imidlertid hurtigt, når først lovgivningen findes, at den bruges til at begrænse ytrings-, forsamlings- og trosfrihed, måske fordi magthavere ikke ønsker at høre og se den kritik, som uenighed i deres egen totalitære optræden afstedkommer; men måske også fordi

magthavere, der ellers beskytter frihedsrettighederne, bliver så skræmte, at de foreskriver medicin, der er værre end sygdommen 'terror-trussel'. Vi kender alle den klassiske diskussion, om hvem der er terrorister, og hvem der er frihedskæmpere. Nelson Mandela er et godt eksempel på, at det kan være svært at afgøre.

Det er ikke blevet nemmere efter fremkomsten af Saudi-Arabiens seneste dekret – se videre under overskriften "[I Saudi-Arabien defineres kritik af stat og religion nu som terror](#)" på side 6.

Fornærmelse

Det handler om fornærmelse. Det handler om at være så bange for fornærmelse, at de handlinger, som under ytringsfrihedens sejl betegnes som fornærmelse, får et boost og ophøjes til status af terror. Fornærmelse er så ikke længere noget man må tåle, eventuelt fordi man selv har givet anledning til miseren. Fornærmelse bliver strafbart med velvoksne strafammer tilknyttet. Og har man først straffebestemmelsen, kan den applikeres på situationer, der slet ikke handler om fornærmelse, men om magthavere der med alle til rådighed stående midler ønsker at undertrykke viden eller holdning til fordel for deres egne uforgribelige skønhedsmalerier.

Kritik af historieforfalskning er fornærmelse i Tyrkiet:

//

Tyrkiets fornærmelsesparagraf, § 301, lyder således:

1. Public denigration of Turkishness (in 2008 The Turkish Nation), the Republic or the Grand National Assembly of Turkey shall be punishable by imprisonment of between six months and three years.
2. Public denigration of the Government of the Republic of Turkey, the judicial institutions of the State, the military or security structures shall be punishable by imprisonment of between six months and two years.

Armenians marched by Turkish soldiers, 1915 WIKIMEDIA

3. In cases where denigration of Turkishness is committed by a Turkish citizen in another country the punishment shall be increased by one third. (vist nok ophævet i 2008?)

4. Expressions of thought intended to criticize shall not constitute a crime.

Der skal ifølge loven skelnes imellem kritik og fornærmelse 'denigration', der oversættes med ord som tilsværgning og nedrækkelse. Som det fremgår af citatet "[Tyrkiets fornærmelsesparagraf - § 301](#)" på side 44, så slår *Amnesty International* imidlertid alarm, og gør opmærksom på vanskelighederne ved at få afgjort, hvad der er kritik henholdsvis fornærmende nedrækkelse. § 301 er blevet brugt som hjemmel for at anklage nobelpristageren Orhan Pamuk, Hrant Dink og adskillige andre. Pamuk, Dink og andres statsfornærmelse består i at hævde den historiske realitet, at der er foregået et folkemord på armeniere:

//

In 2006, the well-known Armenian-Turkish journalist Hrant Dink was prosecuted under the Article 301 for insulting Turkishness, and received a six-month suspended sentence. He was subsequently assassinated by radical nationalists.

Orhan Pamuk declared, "In a sense, we are all responsible for his death. However, at the very forefront of this responsibility are those who still defend article 301 of the Turkish Penal Code. Those who campaigned against him, those who portrayed this sibling of ours as an enemy of Turkey, those who painted him as a target, they are the most responsible in this." Hrant Dink was posthumously acquitted of the charges on June 14, 2007, in a retrial ordered by the Court of Appeals.

In 2007, Arat Dink (Hrant Dink's son) and Serkis Seropyan were convicted to one-year suspended sentences under Article 301 for printing Dink's words that the killings of Armenians in 1915 was a genocide. [Wikipedia, The Free Encyclopedia](#)

På hjemmesiden www.folkedrab.dk findes fakta om folkedrabet på det armenske folk, og armeniernes kamp imod den tyrkiske fornægtelse af begivenhedens status som folkemord. Hjemmesiden tilhører [Dansk Institut for Internationale Studier](#), der giver dette fakta-overblik:

//

Det armenske folkedrab – overblik

Armenierne udgjorde fra 1500-tallet en kristen minoritet på ca. 2 millioner mennesker i det daværende Osmannerrige. Fra slutningen af 1800-tallet blev de gentagne gange udsat for omfattende massakrer, som kostede titusinder af mennesker livet. Massakrer og fordrivelser i perioden 1915-1918 var så systematiske, at de karakteriseres som folkedrab. Det skønnes, at mellem 1 og 1,5 million armeniere omkom.

De ansvarlige i den osmanniske ledelse undslap effektivt retsforfølgelse.

Omkring år 1923 var næsten hele den armenske befolkning fra den tyrkiske del af Osmannerriget forsvundet; størstedelen var slået ihjel, andre var flygtet til nabolande som Syrien, Rusland og Egypten.

Det er en stor ting, at fordre national historiefor nægtelse. Men det er trods alt en endnu større ting at undertrykke historisk korrekte ytringer som statsfornærmelse, fordi man insisterer på igennem den nationale fortælling at indoktrinere et politisk motiveret skønmaleri helt uden forbindelse til nogen realitet!

Tyrkiet stiller store krav til tro på national historieskrivning, men ikke til religiøs tro. I hvert fald ikke ifølge landets sekulære forfatning. Tyrkiet har ifølge sin forfatning religionsfrihed, selvom den langt overvejende del af befolkningen bekender sig til islam. Tyrkiet har ikke en blasfemiparagraf, der regulerer religiøs livsopfattelse, og det der efter religiøse standarder måtte blive betragtet som fornærmende, men ifølge en amerikansk kommissionsundersøgelse af retssager om blasfemi, så bruger Tyrkiet sin § 301 til at regulere for sårede religiøse følelser:

//

In Turkey, Fazil Say, a classical and jazz pianist, was charged in 2012 with "publicly insulting religious values that are adopted by a part of the [Turkish] nation" in Twitter messages. He was found guilty and given a 10-month suspended jail sentence in 2013. [US commission on Prisoners of Belief Policies, 2014](#)

Tyrkiet har været medlem af sammenslutningen [OIC \(Organization of Islamic Cooperation\)](#) siden 1969, men er ikke medlem af [The Arab League](#), der i forhold til Tyrkiet har denne historie:

//

The Arab League was formed in Cairo on 22 March 1945 with six members: Egypt, Iraq, Transjordan (Jordan after 1946), Lebanon, Saudi Arabia, and Syria. Yemen joined as a member on 5 May 1945.

These seven Arab states were all formerly subject to the Ottoman Empire and became independent after the defeat of Turkey during World War I. [International Democracy Watch \(IDW\)](#)

Den 2. verdenskrig ændrede på meget. Tyrkiet har haft tæt samarbejde med *Den arabiske Liga*, der arbejder for styrkelse af de arabiske lande som region herunder regionens værdier. En fællesnævner for medlemslandene er selvsagt det arabiske sprog. Sproget er også en fællesnævner for de muslimske OIC-lande, fordi Koranen er skrevet på arabisk. OIC og *Den arabiske Liga* har mange

sammenfaldende interesser, og begge organisationer følger og søger også at påvirke arbejdet i FNs *Human Rights Council*. OIC har igennem i hvert fald de sidste 10 år søgt at drive normdannelsesprocessen vedrørende menneskerettigheder i retning af islamiske normer for beskyttelse, hvor ikke kun beskyttelsen af individet selv sikres, men også beskyttelsen af de ideer, der er individet kært, skal værnes imod 'hate speech'. Tyrkiet er endvidere medlem af NATO, og ansøger til medlemskab i EU. Som NATO-land har Tyrkiet deltaget i 'out-of-area' operationer i arabiske lande. Som OIC-land har Tyrkiet aktie i den muslimske verdens arbejde for at ændre på det, der traditionelt har været konsensus-opfattelsen af menneskerettighedernes grundlæggende formål. Det kan se ud til, at *Den arabiske Liga* ikke vil vente på normdannelsesprocessen i FN, men ønsker at lovgive om fornærmelse/blasfemi med international jurisdiktion. Det er en ny situation, som bloggen diskuterer i det nedenstående. Tyrkiet ser ud til at have svært ved at komme frem til en profil for sig selv som nationalstat, som vil være lige acceptabel i alle de relationer organisatorisk, kulturelt og religiøst, hvor Tyrkiet ønsker at begå sig. Nationalstatens dilemma afstedkommer tydeligvis meget store vanskeligheder for Tyrkiets indbyggere.

Tyrkiet har senest tiltrukket sig verdenspressens opmærksomhed i forbindelse med GEZI-park, hvor ganske almindelig folkelig opposition overfor despotisk politisk ledelse endte med at skabe fokus på det *PEN International* kalder 'a culture of intimidation against dissident writers,

journalists and artists' – en kultur der strategisk sigter på at anspore til 'self-censorship' altså selv-restriktion. Det officielle Tyrkiet bruger for eksempel den teknik, at tage telefonisk kontakt til mediefolk og illustratører for at samtale om deres dækning af politiske begivenheder. Bevidstheden, om at journalistisk arbejde bliver fulgt, så at sige, kan motivere til selv-restriktion, ikke mindst når det samtidigt er offentlig viden, at mange allerede har mistet deres ansættelser i medievirksomheder, der har forretningsmæssig interesse i at have gode relationer til det officielle Tyrkiet.

Gezi-park er konfrontationen imellem statens afskrækkelses-kultur og en folkelig protest-kultur, siger *PEN International* på baggrund af GEZI-park begivenhederne. Det er utvivlsomt af stor betydning for frihedsrettighederne i Tyrkiet, at statslig kultur for undertrykkelse ikke bare mødes af enkelte modige dissidenter men af en modsvarende beslutsom folkelig kultur for frihed til at tænke, samtale og smagsbedømme. Det officielle Tyrkiet ser ud til at være helt opmærksomme på, hvad ytrings- og forsamlingsfrihed betyder for befolkningsgruppers krav på at blive demokratisk hørt. *PEN* rapporterer om, at Tyrkiet har indført kontroversiel lovgivning omkring virtuel forsamlingsfrihed på nettet. Både Face-Book og Twitter har været midlertidigt lukket af regeringen.

Se [PEN-Gezi-Report](#) som pdf-fil.

I Saudi-Arabien defineres kritik af stat og religion nu som terror

//

Saudi King Abdullah bin Abdul Aziz whose royal decrees equate atheism with "terrorism" and ban all criticism of the state.

The Penal Law for Crimes of Terrorism and its Financing criminalizes as "terrorism" all free expression on a vast range of topics, including advocacy of "atheist thought", criticism of Islam as it is understood by the state, and any expression deemed to "insult the reputation of the state". Saudi Arabia is a current and recently-elected member of the United Nations Human Rights Council. Kilde: [IHEU](#)

Saudi Arabien er en af de oprindelige stiftere af *Den arabiske Liga*, og kongedømmet er medlem af OIC. 'Islam as it is understood by

Pearl Pladsen i Bahrain før og efter det arabiske forår, WikiMedia

the state' er i Saudi Arabien en meget snæver definition af Islam. Det så verden kontant eksempel på, da Saudi Arabien kom Bahrain militært til undsætning for at få standset shiitiske demonstrationer på 'Pearl Pladsen' i hovedstaden. Bahrain udviste ligeså kontant bevidsthed om betydningen af visuel identifikation. Man indså, at det kunstneriske monument, som før havde været en national æstetisk stolthed, i lang tid fremover ville knytte til sig billederne af Bahrains undertrykkelse af frihed til at tro og tale. Man fjernede det kunstneriske symbol, der nu i realiteternes klare lys var blevet et nationalt anti-symbol.

Det ser ud til

Det ser ud til, at IHEU, der ligesom *PEN International* har særlig rådgivende status i det internationale samfund, ifølge Saudi Arabiens Kong Aziz er en terrorist-organisation. Det samme vil formentlig gælde for PEN Danmark, der anbefaler afskaffelse af Danmarks blasfemiparagraf fra 1866. Det vendes der tilbage til på bloggen nedenfor.

IHEU har særlig rådgivende status i FN, UNICEF, Europarådet og UNESCO. PEN har særlig rådgivende status i FN og associeret status i UNESCO. Paradoksalt nok så ser det ud til, at Saudi Arabiens anti-terror-lovgivning ikke er hjemfalden til kritik fra *Amnesty International* og *PEN International* for at skabe problemer med at definere, hvad fornærmelse er til forskel fra saglig kritik. Saudiarabere kan læse og forstå, at ifølge loven, kommet i stand ved dekret, så er enhver uenighed med islam og/eller det saudiarabiske kongehus en strafbar terrorhandling. Det er på sin egen måde mere ærligt end den Tyrkiske situation, hvor modstand imod historieforfalskning, et forbud der jo slet ikke kan udlæses af loven, med loven i hånden forfølges som strafbar national-fornærmelse.

Som medlem af FNs *Human Rights Council* kan Saudi Arabiens kong Aziz ikke undgå at mødes med IHEU, selvom organisationen i Saudi Arabien regnes for at udøve terror. Den kategorisering vil FN næppe give kongedømmet

medhold i. Møde imellem saudiarabiske repræsentanter og repræsentanter for IHEU har fundet sted i 2014, hvor IHEU blandt andet kunne rapportere om denne uhyrlige dom:

//

United Nations Human Rights Council,
25th Session (3rd – 28th March 2014).

Agenda Item 4: General Debate

Kacem El Ghazzali, International Representative for IHEU.

IMPRISONED FOR APOSTASY AND BLASPHEMY: TWO CASES.

It has now been 22 months that the Saudi intellectual and editor of a liberal website, Mr Raif Badawi, has been imprisoned in Saudi Arabia. Mr Badawi was sentenced to 7 years in jail and 600 lashes for "setting up a website that undermines general security" and "ridiculing Islamic religious figures".

Many human rights groups protested this cruel sentence; my own organization IHEU called it a "gratuitous, violent sentence".

For some, this extreme punishment was not enough; last December, a judge recommended that the imprisoned blogger go before a high court on the charge of apostasy.

Thus, while we are gathered here to talk about Human Rights and work for a better world, Mr Raif Badawi remains in jail and could receive the death penalty at any time. **IHEU**

Det er svært at forstå, hvis nogen kan undlade at finde 600 piskeslag ekstremt, og findes der nogen lægelig eller for dens sags skyld militær ekspertise, som ikke vil bekræfte, at 600 piskeslag er en dårligt maskeret dødsdom? Man må tro, at Raif Badawi føler sig terroriseret af retstilstanden i Saudi-Arabien. Man må håbe, at Saudi-Arabiens repræsentanter for at bevare en respekteret plads i det internationale samfund bliver nødt til at diskutere med andre medlemmer af FN, hvad det er ved for eksempel IHEUs humanistiske programmerklæring, der er ligefrem terroriserende for kongedømmet. Tanker kan være provokerende, men terroriserende er noget andet.

Vi ser ud til præcist at befinde os ved sagens kerne i debatten om den såkaldte nødvendige anti-terror og anti-blasfemi regulering, hvor det der skal reguleres for, er de sårede følelser og ikke konkrete trusler på liv, førlighed og frihed til at færdes uden frygt. Den saudiarabiske sårede følelse føler sig terroriseret af den blotte eksistens af IHEU, selvom FNs rådgivende organ ikke gør fordring på at omvende saudiarabere eller andre, der som livsform foretrækker en særlig variant af sunni-islam eller en hvilken som helst anden tro. Saudi-Arabien selv vil sikkert finde det fuldstændig usandsynligt, at medlemmer af IHEU skulle nære ønsker om fængsling og piskeslag til noget som helst menneske. IHEU ønsker for 36% af jordens samlede befolkning blot lige ret til at tro og til ikke at tro:

//

Knowledge, ethics, value and meaning

A humanist is someone who recognises that we, human beings, are the most curious and capable curators of knowledge in the known universe. To gain knowledge, we must use our reason and experience to understand the world. And we may create or partake of the great artistic fruits of humankind to enhance our emotional palettes, deepen our empathy and enrich our understanding. But we reject any reliance on blindly received authority, or on dogma, or what others may claim is divine revelation (because we don't believe we get tip-offs about truth from a supreme being beyond time and space. That would be cheating!)

A humanist is someone who recognises that we, human beings, are by far the most sophisticated moral actors on the Earth. We can grasp ethics. We are not the only moral subjects (for example other animals deserve moral consideration, too!) But we have a unique capacity for moral choice: to act in the interests of welfare, advancement and fulfillment, or against it! To act well, we must take responsibility for ourselves and others, not for

the sake of preferential treatment in any afterlife (even if we believed in it, that motivation wouldn't make our actions good!), but because the best we can do is to live this life as brilliantly as we can. That means helping others in community, advancing society, and flourishing at whatever we do best.

And a humanist is someone who finds value in themselves and each other, respecting the personhood and dignity of fellow human beings, not because we are made in the image of something else (we are a product of evolution, not the product of a divine plan), but because of what we are: a sentient, feeling species, with value and dignity inherent in each individual. There is no reason to believe that "meaning" has to come from a supreme being. If you can write a sentence on paper which isn't nonsense, then you can create meaning! There is no divine plan or purpose, the humanist recognises, but we make our own purposes, tell our own stories, set our own goals. This gives life meaning. **IHEU**

IHEUs Amsterdam-erklæring kan læses her.

Det er ikke nogen helt lille del af den samlede verdens befolkning, som Saudi-Arabien har stemplet som terrorister – det er 36%:

//

Atheists (those who do not believe in any god), and humanists (those who embrace a morality centered on human welfare and human flourishing that does not appeal to any supernatural source), and others who consider themselves non-religious, are a large and growing population across the world. A detailed survey in 2012 revealed that religious people make up 59% of the world population, while those who identify as "atheist" make up 13%, and an additional 23% identify as "not religious" (while not self-identifying as "atheist").

The report by the Gallup International Association (available at <http://www.wingia.com/web/files/news/14/file/14.pdf>) is in line with other recent global surveys. It shows that atheism and the non-religious population are growing rapidly—religion dropped by 9% and atheism rose by 3% between 2005 and 2012—and that religion declines in proportion to the rise in education and personal income, which is a trend that looks set to continue.

(Kilde: Freedom of Thought 2013, IHEU)

I perspektivet for konceptet om fornærmelse er det værd at holde fast i, at mellemværendet ifølge anti-terrorlovgivningen imellem saudiarabisk kongelig forståelse og ateistiske humanister ikke begrænser sig til, at de sidstnævnte i det hele taget fornægter en gud. Radikal Islam dømmer til døden for at dyrke gud på baggrund af den helt forkerte teologi. Ovenfor ses en fatwa udstedt i 1978

بسم الله الرحمن الرحيم

الأزهر
لجنة الفتوى

السؤال من السيد / أحمد درويش قدم هذا السؤال بواسطة السيد
رجل مسلم الديانة ومصرى الجنسية تزوج من سيدة مسيحية الديانة وألما نية الجنسية وموافقة الزوجين
دخل المسلم المذكور في الديانة المسيحية وانضم إلى الاعتقاد المسيحي .
١- ما حكم الإسلام في وضع هذا الشخص . نظرا إلى المقومات الإسلامية ؟
٢- هل أولاده يعتبروا مسلمين أم مسيحيين وما الحكم ؟

الجواب

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على سيد المرسلين سيدنا محمد وعلى آله وصحبه أجمعين أما
بعد فنفيد بما أنه قد ارتد بعد إسلامه فيستتاب وإذا لم يتب يقتل شرعا .
أما بالنسبة لأولاده فعلموا صغارا فهم مسلمون وبعد بلوغهم فإن بقوا على الإسلام فهم مسلمون
وإن خرجوا عنه فيستتابوا فإن لم يتوبوا يقتلوا والله تعالى أعلم

رئيس لجنة الفتوى بالأزهر

ختم اللجنة

محمد المنير

١٩٧٨/٩/٢٣ م

of The Egyptian Supreme Council for Islamic Affairs for dette at 'falde fra den sande tro' – forbrydelsen 'apostasy': Kilde: Wikipedia, The Free Encyclopedia

//

In the Name of Allah the Most Beneficent the Most Merciful.

Al-Azhr, Council of Fatawa.

This question was presented by Mr. Ahmed Darwish and brought forward by [name obscured] who is of German nationality.

A man whose religion was Islam and his nationality is Egyptian married a German Christian and the couple agreed that the husband would join the Christian faith and doctrine.

1)

What is the Islamic ruling in relation to this man? What are the punishments prescribed for this act?

2)

Are his children considered Muslim or Christian?

The Answer: All praise is to Allah, the Lord of the Universe and salutations on the leader of the righteous, our master Muhammed, his family and all of his companions.

Thereafter: This man has committed apostasy; he must be given a chance to repent and if he does not then he must be killed according to Shariah. As far as his children are concerned, as long as they are children they are considered Muslim, but after they reach the age of puberty, then if they remain with Islam they are Muslim, but if they leave Islam and they do not repent they must be killed and Allah knows best.

Seal of Al-Azhr

Head of the Fatawa Council of Al-Azhr.

23rd September 1978.

Annual Report 2013 The state of the world's human rights Read it now »

AMNESTY INTERNATIONAL In your country:

HOME WHO WE ARE HOW YOU CAN HELP LEARN ABOUT HUMAN RIGHTS

English

News

- News
- Regional News
- Multimedia
- All News

27 March 2014

Pakistan: Christian man sentenced to death under blasphemy law

A violent mob attacked the Christian neighbourhood of Joseph Colony in Lahore in March 2013, after Savan Masih was arrested for 'blasphemy'.

Pakistan har en af verdens mest detaljerede blasfemibestemmelser – se "Pakistans blasfemibestemmelser" på side 45. Pakistan er også 1 af de 6 lande i verden, hvor blasfemi kan medføre dødsstraf:

//

The crime of criticizing a religion is not always called blasphemy; sometimes it is categorized as hate speech (even when it falls well below any sensible standard of actually inciting hatred or violence) because it supposedly insults the followers of a religion. These crimes—of expressing 'blasphemy' or offending religious feelings—are still a crime in 55 countries, can mean

prison in 39 of those countries, and are punishable by death in six countries. In addition, most of the twelve countries which punish apostasy with death also sometimes treat 'blasphemy' as evidence of apostasy.

Kilde: IHEU, 'Freedom of Thought 2013 (first global report on violation of non-believers freedom rights)

Danmark har, som 1 af 39 lande, fængselsstraf for religiøs fornærmelse

Det er et fundamentalt spørgsmål om blasfemibestemmelser, der beskytter religiøs dogmatik, overhovedet er forenelige med sikringen af trosfrihed og frihed til kritisk at ytre sig om livsforståelse? Det spørgsmål må Danmark stille sig, for vi har fortsat en blasfemibestemmelse fra 1866:

Tyrkiet og Pakistan bruger derimod deres bestemmelser tilbagevendende, og den måde bestemmelserne applikeres på er i begge lande kontroversiel. Det kontroversielle for Pakistans vedkommende er den ekstreme straf. Om retstilstanden oplyser IHEU:

fyens.dk
Fyens Stiftstidende - Fyns Amts Avis

Prøv Fyens Stiftstidende
eller Fyns Amts Avis

GRATIS 21 dage

FORSIDE | ODENSE | SVENDBORG Langeland Ære | SPORT | INDLAND | BUSINESS | KULTUR | BAGLANDET
Faaborg-Midtfyn · Nyborg · Middelfart · Assens · Kerteminde · Nordfyn · Bil, båd, camping · Tip os!

Søg i arkivet

Du er her: Business-Fyn » Indland/Fyn

14. maj 2003 01:00

Præster i protest mod jesus-sandaler

Annonce:

Sibiriens Specialfoder

Den BILLIGSTE pris. Vi har ALT til dit kæle- og
husdyr

[Klik her](#)

Det er bl.a. disse sandaler, der har skabt stor vrede.
FOTO: SCANPIX/NORDFOTO

//

§ 140. Den, der offentlig driver spot med eller forhåner noget her i landet lovligt bestående religionssamfunds troslærdomme eller gudsdyrkelse, straffes med bøde eller fængsel indtil 4 måneder.

Den danske bestemmelse beskytter ethvert lovligt bestående religionssamfunds troslærdomme eller gudsdyrkelse. Det gør Pakistans formelt også. Forskellen på den danske blasfemibestemmelse og fornærmelsesparagrafferne i Tyrkiet og Pakistan er, at vi stort set ikke bruger den danske. Den kom heller ikke i anvendelse i forbindelse med **sandal-kontroversen**, men som en selvvalgt restriktion, blev sandalerne taget af salgshylderne.

//

only death would fit the crime of insulting Islam and its prophet.
(‘Freedom of Thought 2013’, IHEU)

Citatet henleder opmærksomheden på det der vel uden sidestykke er det centrale problem ved lovgivning om blasfemi. Problemet er, at blasfemi er betegnelsen for grænseoverskridende fornærmelse af den såkaldte religiøse følelse. Og hvem definerer så den? Det må jo i sagens natur være det religiøse menneske, for hvem ellers skulle kunne kende den følelse, som det antages i lovgivningen, at fornærmelse kan ramme. I Pakistan er det *‘The Highest Islamic Court’*, der plæderer dødsstraf for blasfemi, der

fornærmer religiøs følelse. Bibelens gamle testamente plæderer også dødsstraf for at forlade den 'sande tro' (apostasy) – en handling der er blasfemisk overfor den eneste sande tro. (Se bloggen 'Hvilken slags broderskab forbyder magi i børnelitteraturen'.)

'Apostasy' straffes i 19 lande i verden med dødsstraf ('Freedom of Thought 2013', IHEU), og hvad det i hvert af disse lande nærmere bestemt er for en 'eneste sand tro', der ikke må forlades, bestemmes jo selvsagt af det religiøse menneske, der så ubetinget tror. Selv i den sekulære stat er vi i en situation, hvor den ifølge lovgivningen religiøst forurettede er den, der definerer eller fastsætter, hvad den forurettende handling består i, hvilket jo nemlig oftest ikke fremgår af lovens tekst. I Danmark som i andre lande med den slags bestemmelser (ofte benævnt gummibestemmelser) kan en borger altså ikke indrette sig på ikke at overtræde loven, men kan, allerede fordi bestemmelsen eksisterer, terroriseres til selv-restriktion og begrænsning af ytringsfriheden for at undgå at skulle stå til doms hos religiøse forurettede, der dømmer efter intensiteten af deres religiøse følelse, når den er fornærmet.

Den danske blasfemibestemmelse er anvendt overordentlig restriktivt. Det er meget betryggende for de frihedsrettigheder Danmark igennem konventioner har forpligtet sig til at beskytte. Danmark har også en racismeparagraf, der yder beskyttelse til grupper af borgere, der defineres som gruppe med henvisning til andet end religiøst fællesskab for eksempel det fællesskab, der kan komme af at stå udenfor et trossamfund. Det diskuteres på bloggen under temaet 'Hvilken slags broderskab forbyder magi i børnelitteraturen'. I sommeren 2012 blev religiøse svovltaler nemlig anmeldt netop for overtrædelse af racismeparagraffen, fordi en gruppe af borgere følte sig fornærmede af det religiøse angreb. Svovltalerne af 2012 er et eksempel på, at de religiøse fronter sjældent selv er de mest tilbageholdende, når det drejer sig om fremsættelse af ærekrænkende udtalelser og trusler på død og ødelæggelse både i det nuværende og det hinsides liv. De religiøst motiverede reaktioner på Jyllandspostens Muhammed-tegninger er et andet eksempel.

I Sovjet kunne abstrakt musikalsk sprog fornærme både stat og folkesjæl

Dirigent Yevgeny Mravinsky, Leningradsymfonien, Wikipedia

Hvad er det, der er så sindsoprivende ved det der med at fornærme? Vi kender fænomenet i alverdens afskygninger. Vi kender den franske litteraturs romaner om stolte og æresbevidste mænd, der i dueller på liv og død fysisk kæmper sig til en afgørelse om deres, deres kongehus, deres kæresters og familiers verbalt krænkede ære. Som om fysisk kamp skulle kunne afgøre det?

Den biologiske evolutionære forklaring vil pege på, at rangorden i naturen hver eneste dag afgøres ved mere eller mindre ritualiserede kampe, hvis udfald bestemmer, hvem der kommer til at føre slægterne videre, så at sige. Ganske som duellen med dødeligt udfald jo i hvert forhindrer de tabende duellanter i fortsat at stifte og beskytte familie. I dyreverden er fysisk styrke afgørende for overlevelse; men det er biologisk uøkonomisk at kæmpe til døden, hvis mindre kan afgøre mellemværendet. Fysisk overlegenhed er også i den menneskelige duel en afgørende faktor, og også hos mennesket har rationale den adfærdsøkonomiske dimension. For der vil være negativ selektionspræmiering på unødvendigt aggressive individer, der alt for primitivt drevet ypper kivi, der bringer deres eget og andres liv og førlighed i mere end nødvendig fare.

Det var national ære, der var på spil, da Dmitrij Sjostakovitj skrev sit såkaldte requiem under 2. verdenskrig nemlig symfonierne 7 (Leningradsymfonien) og 8 (Stalingradsymfonien). De var det kunstneriske udtryk for krigens gru og

From left to right: Sergei Prokofiev, Shostakovich, Aram Khachaturian, 1945

kampen imod nazismen. I ideologiernes duel soledet Sovjetstyret sig lidt i vestens begejstring for de udsmyglede værker imod nazismen, der faldt for russernes hånd, men fandt alligevel symfoni nummer 8 unødvendigt pessimistisk, al den stund at Sovjet jo var på vej til sejr.

Komponistens 9. symfoni fra 1945 skulle have været en hyldest til det store sovjetiske folk og dets sejr over Tyskland. Havde den lignet Beethovens 9. symfoni, der nu er EU's nationalhymne, så havde Shostakovitj fået ros, for det var meningen. Men den nye symfoni var for ironisk livlig, måske nærmest udtryk for lettelse over krigens afslutning, og blev som pjatteri betragtet som en fornærmelse af de store russiske lidelser og ofre, som krigen havde fordret. Hærføreren Stalin tålte ikke musikalsk ironisk fornærmeri, og i 1948 blev nationalkomponisten lyst i band. Den slags statslig fornærmethed kostede i Sovjet mange andre kulturpersonligheder livet, men heldigvis ikke Shostakovitj:

//

In spring 1943, the family moved to Moscow. At the time of the Eighth Symphony's premiere, the tide had turned for the Red Army. Therefore the public, and most importantly the authorities, wanted another triumphant piece from the composer. Instead, they got the Eighth Symphony, perhaps the ultimate in sombre and violent expression within Shostakovich's output. In order to

preserve the image of Shostakovich (a vital bridge to the people of the Union and to the West), the government assigned the name "Stalingrad" to the symphony, giving it the appearance of a mourning of the dead in the bloody Battle of Stalingrad. However, the symphony did not escape criticism.

"Shostakovich is reported to have said: "When the Eighth was performed, it was openly declared counter-revolutionary and anti-Soviet. They said, 'Why did Shostakovich write an optimistic symphony at the beginning of the war and a tragic one now? At the beginning we were retreating and now we're attacking, destroying the Fascists. And Shostakovich is acting tragic, that means he's on the side of the fascists.'"

The work was unofficially but effectively banned until 1956. The Ninth Symphony (1945), in contrast, is an ironic Haydn-esque parody, which intentionally failed to satisfy Stalin's demands for a "hymn of victory". The war was won, and Shostakovich's "pretty" symphony was interpreted as a mockery of the Soviet Union's victory rather than a celebratory piece. Shostakovich continued to compose chamber music, notably his Second Piano Trio (Op. 67), dedicated to the memory of Sollertinsky, with a bittersweet, Jewish-themed totentanz finale.

[Wikipedia](#)

Musik er om noget følelsernes sprog. Det er imidlertid et meget stort spørgsmål, om den samme musik altid fremkalder de samme følelser hos forskellige tilhørere. Det kan man vist ikke tage for givet. Tværtimod så er det nok ligeså vanskeligt at vælge de rigtige noder, som det efter Søren Kierkegaards mening er at vælge det rette motto til åbningen af et kapitel i en bog:

//

Der hører temmelig megen Smag, en høi Grad af Inderlighed i sin Gjenstand og i Stemningens Temperatur til at vælge et Motto, der bliver lidt mere end et intetsigende Udraabstegn eller en Figur, som den Lægerne pleie at skrive over deres Recepter. (Kilde: En endnu Levendes Papirer, 1838)

H. C. Andersen var så talentløs både i 'Smag, Inderlighed i sin Gjenstand og sin Stemnings Temperatur', at hans perspektiverende citater i bogen 'Kun en Spillemand'

Lovgivning imod sårede følelser

Det er næppe helt forkert at komme frem til forsøgsvis at påstå, at blasfemiparagraffer og i et vist omfang anti-terror-lovgivning i virkeligheden er forsøg på at lovgive imod sårede følelser. Det store spørgsmål bliver så, hvilke følelser hos enkeltpersoner og deres grupper, der kan berettiggende den slags juridisk regulering. Det endnu større spørgsmål er, om juridisk regulering vil hjælpe på såretheden.

Den tyrkiske ømskindethed i spørgsmålet om folkemordet på armenierne løser sig næppe ved lovgivning til fremme af en tyrkisk fortælling, der skønmaler en masse hele verden fordømmer. Kristne og jøder kan heller ikke immunisere kristen- og jødedommen imod saglig kritik af Det gamle Testaments gud, der pålægger sit udvalgte folk at begå folkemord og at gennemføre etnisk udrensning flere på hinanden følgende gange. Tilhængere af islam kan heller ikke fritage sig selv for kritik af fatwaer, der lover død over og forfølgelse af mennesker, der ønsker at opgive deres islamiske barnetro. Sovjetunionen og hele den europæiske østblok lykkedes ligeså dårligt med fornærmet skønmaleri. I realiteternes verden slog væsentlige dele af den socialistiske økonomiske teori fejl, selvom den var forsikret imod fornærmelse. Det samme gælder de socialistiske idealer, som mange kan være principielt enige i. Men ideer om social lighed kan ikke overleve alene som skønmaleri, hvis det ustandseligt modsiges af ufrie totalitære tilstande, uanset hvor mange gange penselstrøgene gentages. Vi er mange, der håber, at det også kommer til at holde, at verdens Guantanamo-eksempler og deres medhjælpende dronely heller ikke i det uendelige vil kunne overleve ved kraften fra det politiske skønmaleri om de mange borgers sikkerhed, der ellers vil være uhjælpeligt truet. Indtil det sker, er vi i den vestlige

af Kierkegaard reduceres til det rene 'name-dropping' – Andersen egner sig bedre til at 'fare Europa rundt i Diligencer' end til at skue ind i 'Hjerternes Historie', smagsdømte Kierkegaard.

Enhver der har forsøgt sig med det samme vil vide, at det kan være svært at vælge om et kunstnerisk produkt skal være udtryk eller et indtryk. For Sjostakovitj kom de følelsesmæssige misforståelser til at svinge imellem temperaturen for krigens udtryk og inderlighedens indtryk ved lettelsen over krigens ophør.

Hvordan lovgiver man om disse 'stemningens temperaturer' og deres brug, så en komponist og en digter kan tage sig i akt for ikke at gøre sig skyld i fornærmelse af hverken folkesjæl eller stat?

verden indenfor rammerne af vores ytringsfrihed heldigvis ikke forhindrede i at diskutere den slags skampletter på global retssikkerhed.

Det er med tro, om det så er religiøs eller politisk religiøs overbevisning, som med viden. Al historieskrivning viser, at både tro og viden skal kunne overleve ved egen kraft. Tro og viden, der skal forstærkes med lovgivning, der sikrer deres forkæmpere imod sårede følelser på grund af kritik, har sjældent vist sig langtidsholdbar. Det følger næsten som en naturnødvendighed, at religiøst forankrede mennesker, selvsagt må mene, at de er forankrede i den 'eneste sande tro'. Med det følelsesmæssige udgangspunkt, bliver det nærliggende at dømme om motiver til kritik, fordi det religiøse menneske vil hævde, at i hvert fald deres kritik fremsættes for at efterfølge et guddommeligt påbud fra den Gud, der gransker hjerterne. Og med udgangspunkt i guddommeligt inspirerede skrifter kan selv samme religiøse menneske med sikkerhed afgøre, at enhver kritik af guddommelige forklaringer og påbud er religiøs fornærmelse, det vil sig blasfemi.

Man må nu spekulere på, om følelsen af fortørnelse over at blive modsagt, kritiseret og bragt i tvivl kan være så stærk en kraft, at mennesker ligefrem har været tilbøjelige til at skabe religiøse, politiske og filosofiske systemer, der som systemer kan lægge kraft til enkeltpersonens modstand imod kritik. Lægge kraft til immunisering af dette at blive modsagt. Det er i hvert fald interessant, at både nationalfølelse og ideologisk overbevisning kan nå samme følelsesmæssige højder, som religiøs tro. Nationalfølelse, ideologisk overbevisning og religiøs tro har hver især og tilsammen tegnet sig for national lovgivning, der

har tillagt fortørnelse over at blive modsagt konkret magt til afstraffelser af forskellige grader, for derved at komme kritik til livs.

Som internationalt regime har menneskerettighederne lagt kraft til både individet og til de nationalstater, der ønsker at støtte de universelle frihedsrettigheder. Bloggen vil nedenfor diskutere, om vi er blevet præsenteret for et organisatorisk udspil, der har til formål at kortslutte den normdannelsesproces, der hele tiden foregår inden for rammerne af regimet for menneskerettigheder for til gengæld at lægge kraft til beskyttelse imod blasfemi, der alvorligt udfordrer ytrings- og trosfrihed. Det ser ud til at være en rimeligt underbygget arbejdshypotese at antage, at fornærmelse er en følelse, der kan lade sig kompensere

ved den tilfredsstillende magtudøvelse kan give, når magten bruges til at straffe den, der har fornærmet.

Hvis det er rigtigt, at fornærmelse er et almenmenneskeligt vilkår, der kan gro ud af proportioner, når det generaliseres i nationale, politiske, ideologiske og religiøse systemer, så bliver springet ikke så stort til at finde det interessant at se på, hvordan kritik og fornærmelse håndteres af mennesker, netop før fornærmelsen generaliseres i systemerne og fællesskaberne, der virker, dér hvor også magten er generaliseret.

Blasfemi og fornærmelse er 2 ord for samme adfærdsytring – nemlig den nogen af den ene eller den anden grund tager fortrydeligt op.

Fornærmelsen før den generaliseres – i tidslommen omkring 1838

Den danske litteraturarv tegner sig for mange eksempler på kritik, der kunne opfattes som fornærmende. Vi danskere har tradition for at kunne fornærme, men også tradition for at komme over det. Straks det er sagt, så melder igen spørgsmålet sig, om hvad forskellen er på kritik og fornærmelse? Det kunne være et kriterium til afgørelse, om ytring er ment som en fornærmelse; men det er ikke rigtig godt, for en fornærmelse kan jo udmærket samtidigt være berettiget kritik. Det kunne være et kriterium, om kritik er fremsat i sandheden og oplysningens tjeneste; men det er heller ikke rigtig godt, for hvem kan modsige, at fornærmende kritik er fremsat for at udbrede sandhed.

Det kom nok lidt bag på den danske Jyllandsposten, der selv har måttet lægge øre til et par molbo-historier eller tre, når journalistikken har været ilde hørt, at et par satiriske tegninger af en profet kunne skabe verdensberømmelse.

Når Jyllandsposten kom over molbohistorierne, og når vi i Danmark i det hele taget bryster os af en vis robusthed udi fornærmelse, så skyldes det helt sikkert, at vi er vokset op med historierne om fornærmeri, der er overgået 2 af de litterater, vi er allermest stolte over – nemlig Andersen og Kierkegaard. De blev fornærmet, men de blev alligevel begge til noget stort, og de er begge blevet genstand for vores dybe respekt for deres faglige og kunstneriske kunnen. Andersens kejser uden klæder er altid en anden end kejseren lige ved hånden, så hvorfor ikke diskutere fornærmelsesproblemet ved hjælp af kejserens far og hans kombattant Kierkegaard og lade Muhammed-tegningerne, Jesus-sandalerne, de misforståede symfonier og alle de andre fornærmende hændelser hvile for at give perspektivet fra en tidslomme en chance.

Et kraftigt sammenstød imellem to litterære giganter findes i Søren Kierkegaards anmeldelse af H.C. Andersens bog 'Kun en spillemand'. Kierkegaard indskænkede sig i den forbindelse ikke til at være forfatter af 3-4 ark om udgivelsen ('Af en Endnu Levendes Papirer' 1838). Som tidens aspirerende recensent 'gjennemtyggede han [Andersens] bog for at mærke om nogle Smaastene knase under Tænderne' ('Kun en spillemand' 1837, H.C. Andersen, Kgl. Bibliotek e-bog 3,4) Det blev til en hel bog af hans egen med titlen 'Af en Endnu Levendes Papirer' (1938), for Kierkegaard fandt, at der var mange Smaastene. Tilfældigheder kaldte Kierkegaard det, uden filosofisk mål og med.

Anmeldelsen eller nærmere afhandlingen var resultatet af den hyperakademiske tænk, kommen af særdeles gode kår, der gik til angreb på den ikke-akademiske følsomme sjæl med stor kunstnerisk begavelse – drømmeren kommen af ringe kår men dog slet ikke uden dannelse. Det var konfrontationen af tællelyset og bålet, så at sige. Det var tællelyset dypet 8 gange og ikke Pråsen, der kun talte 2 dyp, imod det akademiske bål fra en endnu kun stud. theol.

Kierkegaard recenserer (recensent= boganmelder) sin egen opgave på denne måde:

//

Om Andersen som Romandigter, med stadigt Hensyn til hans sidste Værk: "Kun en Spillemand". ('Af en Endnu Levendes Papirer. Udgivet imod hans Villie af S. Kierkegaard' (1938))

Konfrontationen drejer sig om 2 forskellige forståelser af livs-anskuelsens problem. Den drejer sig om 2 forskellige opfattelser af, hvordan man bør og skal udtrykke sig om livs-anskuelser og personlig holdning hertil. Andersen har

brugt sin ytringsfrihed til at frembringe et stykke fiktion. Man kan lade være med at læse det, hvis man ikke kan lide det. Kierkegaard bruger sin ytringsfrihed til at kritisere Andersens arbejde med udgangspunkt i et verdensbillede, hvis præmisser fastlægges af Kierkegaard.

Når konfrontationen har interesse for andet end sit indhold, så er det fordi, den giver perspektiv på diskussionen om grænser for kritik, og ikke mindst på hvad man må regne med at skulle være ansvarlig for, når man ytrer sig. Spørgsmålet er, om Kierkegaard var sluppet afsted med sin kølhaling af Andersens ståsted, havde digteren repræsenteret en trosretning eller for eksempel en nationalistisk idé, der kunne have ændret på proportionerne i fornærmelsen, fordi Kierkegaard jo så havde været revser af den generaliserede Andersen dvs. religionen og det guddommelige tjenere på jorden eller nationalstaten

og dens embedsmandsapparat. Kierkegaard bringer sig senere i sit liv i en situation af den art, da han kaster sig ud i den såkaldte 'kirkestrid'.

Er Kierkegaard med sin skarpe pen en potentiel sikkerhedsrisiko, hvis han retter den imod samfundets politiske og gejstlige kompetencer? Og hvad var der sket med det filosofiske magtfulde forspil til eksistentialismen, som Kierkegaard skabte med sin frygtede pen, hvis han af sikkerhedsmæssige årsager var blevet forbudt som terrorist straks med det samme efter affæren med Andersen? Danmark var i hvert fald blevet mindre berømt som det lille land, der kunne fostre både manden med anden og manden med hatten.

En beskrivelse af dette ytringsfrihedens mellemværende kunne i H.C. Andersens litterære ånd måske lyde således:

Tællelyset og bålet

Der stod nu den engang så stolte digter, der havde henrykket den ganske verden. I vand nærmest til halsen.

Han ville så gerne være berømt, da han drog fra sin fødeegn ikke meget større end tobak for en skilling. Kom han bare til hovedstaden, så skulle det nok blive bedre alt sammen. Han ville funkke og glimre på den prægtige nationalscene, som nogen akteur nogensinde havde gjort det. Det tænkte han på den aften, hvor han sad på sin kvist i Nyhavn. Det kom han nu ikke til, for det første, der svigtede ham, var hans egen stemme.

Han kunne se havnen og skibene, og gik han sig en tur kunne han også lugte både tjære og tov. Det lille tællelys blafrede. Gid det dog havde kraft som gasternes bål på kajen, der buldrede som en ren dampmaskine, der puffer toget af sted i små regelmæssige fut, der ikke futter ud. Nej, det ene fut afløser det andet i en endeløs række, der villigt følger med toget, der baner sig vejen frem.

Tællelyset puffede ikke digterens skriverier langt. Han frøs på sit hummer, mens han drømte om varme sene eftermiddage i Rom med himlen så flammende rød, som gasternes bål, hvor de varmede sig. Havde han blot et bål og ikke et tællelys at varme sig ved. Så kunne han tage halvfingervanterne af og blækket vil kunne flyde lidt bedre, var det ikke så tykt af kulde. Det lille tællelys blev ganske fornærmet over den jamren. Her stod hun aften efter aften og brændte, så den berejste digter kunne finde sin plads ved skrivepulten uden at styrte blækket på gulvet. Utak er verdens løn. Måske ville hun slet ikke flamme mere, men lade sig blæse ud af det første det bedste pust af vinden. Det ville hun ganske bestemt, og det var nemt, for vinden strøg ind gennem de utætte skodder.

Bålet på kajen råbte til tællelyset. 'Hvor bliver du af? Skulle du ikke lyse for din digter? Men du er måske bange for vinden?' Tællelyset så ned på bålet, der svajede frem og tilbage, hver gang vindstødene slog ind gennem havnen. De rørte ikke bålet det mindste. Tællelyset sukede, og så slukkede hun også, for digteren pustede til hendes lille flamme. 'Nej, hun manglede kraft, ' tænkte hun forsagt. 'Lidet kunne hun varme sin digter i de kolde forårsnætter, der ellers var lange nok til, at han burde kunne skrive.' Det er svært at være et tællelys.

'Se nu på dig, ' råbte bålet, 'du er jo helt væk.' Javist var hun det, for digteren ville gå sig en tur, for at få lidt varme i de forfrosne lemmer. 'Du kan vente dig,' råbte tællelyset tilbage. 'Når min digter kommer tilbage fra sin spadseretur, så skal du se, hvordan jeg oplyser hele vinduet. Så kan man gerne tro, at huset står i flammer, ligesom brostenene nede hos dig.' Men bålet hørte ingenting, for tællelysets stemme var så spinkel og lille og det navnlig, når hendes lys var blæst ud.

Digteren gik med sin høje men noget luvslidte hat ned på gaden. Han så kort ud over havnekajen og varmede sig en stund ved bålet sammen med gasterne, der efterhånden havde fået røde kinder. Så trak han kappen tæt til og spadserede i retning af Bredgade. Her drejede han til venstre og fortsatte i retning af sit elskede nationalteater, hvor så mange af hans drømme både var drømt og bristet. Han gik videre ned til Vimmelskafet i retning mod Nytorv.

Tællelyset stod i vindueskarmen og ventede. Det trak, men hvad betød det, når hun ikke brændte for at give digteren lys på skrivepulten. Nede på kajen var det før så kraftfulde bål næsten nedbrændt og gasterne, der nu frøs, begyndte at søge tilbage til deres skibskøjer. Da så hun digteren ved indgangen til kajen. Hun så ham komme gående baglæns. 'Åh, bare han dog ikke falder i havnen og dør af kulde,' sukkede tællelyset. Lidet kunne tællelyset jo vide, at han havde mødt den yngre fløs Søren, som for snart mange år siden havde fornærmet digteren, så han næsten var blevet syg til døden af det. Fløsen havde anmeldt hans bog 'Kun en spillemand' og hånet digteren for så langt fra at være et Geni, men derimod en Prås, der ligesom tællelyset går ud for en hvilken som helst lille vind. Geniet derimod tænder bål på størrelse med en ildebrand, som stormen blot udæsker men ingenlunde kan slukke. Men nu var bålet på kajen altså slukt – brændt ud fortæret af sig selv. Og hin fløs med sin hat og sin stok og de små runde briller havde han mødt ilende af sted med gadedrengene efter sig. Nar gjorde de, iført aviskapper gående på tåspidser tæt efter fløsen, foroverbøjet støttet af kæppe og med brunt indpakningspapir snurret sammen til høje hatte.

'*Stakkels Hjerte,*' havde han skrevet i 1938, '*kan Du dog ikke opgive det forfængelige Haab, at være Forfatter af fire Ark.*' Han havde også skrevet, at han '*anså det at skrive bøger for at være det Latterligste, et menneske kan foretage sig.*'

Da han nær tog livet af digteren, havde han endnu ikke selv skrevet så latterligt mange bøger. Det havde han nu, men havde de mange anstrengelser undt ham en '*Pjalt, den gaffende Pøbel*' kan gribe fat i?' Man skulle tro det, når man så gadebilledet.

Fløsen havde bragt digteren i vand til halsen med sin kritik af denne *Andersen i lyrisk selvfortællelse* som *aldeles mangler livs-anskuelse*. Skulle han skamme sig, han der blev forfatter til både 'Begrebet Angest' (1844) og 'Frygt og Bæven' (1843)? Og hvorfor så digteren aldrig ham selv gå baglæns på Vimmelskafte? End ikke efter opgøret med Corsaren vendte fløsen sin gangart.

Digteren havde, meget til både tællelyset og sin egen overraskelse, stået kritikken igennem med livet i behold, og lært at komme baglæns hjem, når han gik ud. Om han nu helt var kommet efter *'at komme i den for Livets Betragtning rigtige Stilling "baglænds"* – det vidste tællelyset ikke ganske, men hun havde hørt om fløsen, der havde sagt det. Hendes kusine var nemlig voxlys på en digterpult i Skindergade. Gudskelov så var bålet brændt ud, så ikke hendes digter risikerede også at få brændt galocherne, som om en tur i havnen ikke var nok.

Digteren slog døren i og lukkede den genstridige forårsvind ude. Han havde plukket påskeliljer i Rosenborg Have til at stå på pulten. Tællelyset blev tændt, og åh hvor hun følte sig vigtig, da hun lyste op i hele vinduet og på digterens papir og saks. Af bålet var der nu kun gløder tilbage, men hun brændte så fint som nogensinde, og når hun var brændt noget ned, ville hendes stump blive smeltet sammen med andre stumper, så de tilsammen igen kunne blive til fine nye tællelys - dyppet flere gange end pråsen.

Hun brændte i lang tid, imedens digteren klippede et gækkebrev. Den næste morgen blev asken fra bålet fejlet i havnen, men gækkebrevet kom ned i en fin frøkens skrin sammen med en tørret vintergæk. Og det er ganske vist. *jsc*

Andersen var slet ikke uforberedt på 'modtagelse' i sin samtid og dens anmeldelser af hans skrivelser. I 'Kun en spillemand' skriver han, før Kierkegaard skriver sin forvoksede anmeldelse, dette om Krigsraaden, der var en recensent:

//

Krigsraaden ærgrede sig og ærgrede mange Andre; de huskede ikke paa, at i den anden Verden, naar vi allesammen skulle recenser, vore Trykfeil rettes, og de urigtige Læsemaader forbedres, ville vi staae Haand i Haand og vist smile over vor fælles Iver i Jordlivets Drengaar. En Kritik er enkelt Mands Mening, der tidt kun viser os, om den Dømmende staaer over, eller under den,

han bedømmer. ('Kun en spillemand' 1837, H.C. Andersen, Kgl. Bibliotek e-bog 3,4)

Andersen har som udgangspunkt en afvæbnende holdning til kritik og ytringsfrihed, det han refererer til som 'vores fælles Iver i jordlivets Drengaar, som vi vist smile over' for *står de over eller under det de bedømmer*. Han forventer recensenterne, ligesom han forventer, at deres bål brænder ud om ikke andet så ved den ultimative prøvelse. Han gør sig ikke her tanker om censur. Andre dele af hans forfatterskab viser, at han for øvrigt også bruger sin egen ytringsfrihed til at give igen til drengene.

Kierkegaards bål

Kierkegaard ser 'Kun en Spillemand' som et selvbiografisk værk, og i 'Andersens selvfortællelse' ser Kierkegaard tabet af det, der ellers kunne have været den for eksempel politiske, religiøse eller bare personligt eksistentielle profil, der generaliserer hverdagsfortællingen. Kierkegaard ser Andersens subjektive solipsisme som det ondes rod, som det der blev tilbage, fordi Andersen ikke formåede at 'gøre sin personlige refleksion færdig', så den kunne generaliseres i det modnede menneskes livsforståelse. Kierkegaard er på det tidspunkt selv 25 år gammel. Anderledes er det med Blichers almue-poesi, som Kierkegaard ser ud til at anerkende som en generalisation af almuen med en vis gyldighed og netop ikke bare som Blichers personlige lidelseshistorie. Andersen indfrier ikke Kierkegaards episke forventning, for der er i hans bog ingen episk udvikling, der samler 'hele mængden af bemærkninger med dertil hørende dicta probantia' i en generaliseret højere mening eller anskuelse, som en fortæller med løsenet til bogens reflekterede 'dicta probantia' ellers kunne have givet den. Kierkegaard efterlyser den 'constituerende Total-Overskuelse' dvs. den alvidende fortæller:

//

Der maa i Romanen være en u dødelig Aand, der overlever det Hele. Hos Andersen derimod er der aldeles intet Hold: naar Helten dør, dør Andersen med og afnøder i det Høieste Læseren som sidste Indtryk et Suk over dem begge.

Bogen forløses ikke i den færdige refleksion, fordi Andersens personlige udvikling ikke er til det, siger Kierkegaard. Han frakender ikke Andersen, at der dog er 'dicta probantia' (svar på spørgsmål), der ses knyttet til episke handlingselementer. Men en livs-anskuelse er, ifølge Kierkegaard, mere end summen af en mængde bemærkninger og tilfældige hændelser:

//

Vi vende tilbage til vort Forehavende: gennem en kort Antydning af en Livs-Anskuelses Nødvendighed for Roman- og Novelle-Digteren, at udvikle, hvorledes det i denne Henseende

staaer sig med Andersen. En Livs-Anskuelse er egentlig Forsynet i Romanen, den er dens dybere Eenhed, der giver denne at have Tyngdepunktet i sig; den befrier denne fra at blive vilkaarlig eller hensigtsløs, idet Hensigten overalt er immanent tilstede i Konstværket. Naar derimod en saadan Livs-Anskuelse mangler, da søger Romanen enten paa Poesiens Bekostning at insinuere en eller anden Theorie (dogmatiske, doctrinaire Noveller), eller den træder i endeligt og tilfældigt Forhold til Forfatterens Kjød og Blod.

(...) Medens imidlertid begge Classer [den doctrinære henholdsvis subjektive] af Romaner staae i et endeligt og forkeert Forhold til Personligheden, saa mener jeg ingenlunde, at Romanen, i en vis prosaisk Forstand skal abstrahere fra Personligheden, eller at man fra et andet Standpunkt kunde med Rette gjøre Fordringer til den, som til stræng Speculation; men at Digteren først og fremmest maa selv tilkæmpe sig en dygtig Personlighed.

Kierkegaard underkender Andersens evne til at generalisere sin personlige livserfaring i overordnet livs-forståelse med en holdning – det vil sige livs-anskuelse – for Andersen har slet ikke tilkæmpet sig en dygtig Personlighed. Alternativet til livs-anskuelsen bliver så tilfældighederne. Han underkender også Andersens fagkundskab som digter. Alternativet til litterær fagkundskab bliver så Andersens tilfældige belæsthed, som han indfører for eksempel som et indledende motto til hvert kapitel. Kierkegaard anklager Andersen, for det man på nudansk måske ville kalde 'name-dropping':

//

Herfra kunne vi nu gaae over til at omtale hans tilfældige Viden. Den Masse af Kundskaber nemlig, som Andersen efterhaanden har erhvervet sig, har lidt efter lidt sammenrottet sig mod ham og begyndt paa en Revolution, hvilket har givet Anledning til, at Andersen har maattet istedenfor fra sit Digterstade at bestemme, hvad der skal med eller ikke, indrømme denne en raadgivende Stemme, hvilket denne naturligvis blot har anset som Initiativet til at constituere sig selv som den souveraine Magt og gjøre

Andersen til sin Befuldmægtigede, som efter Ordre anbringer dens enkelte Bestanddele paa Prent.

Som bekjendt deler Andersen gjerne sine Romaner i Capitler, og ethvert saadant har gjerne et Motto. Vil man nu end ikke dele min Anskuelse, at et Motto enten ved sin musicalske Magt, hvilket det til en vis Grad godt kan have uden at være Vers, bør ligesom præludere og derved sætte Læserne i en bestemt Stemning, i den Rhythmus, hvori Afsnittet er skrevet (dette er da, forsaavidt Mottoet er et Vers, det Vaudevilleagtige derved); eller det bør paa en pikant Maade træde i Forhold til hele Afsnittet og ikke danne en Ord-Vittighed med et enkelt i hele Capitlet forekommende Udtryk, eller et fadt almindeligt Udsagn om det, som Capitlet indeholder, – saa vil man dog vist indrømme mig, at der hører temmelig megen Smag, en høi Grad af Inderlighed i sin Gjenstand og i Stemningens Temperatur til at vælge et Motto, der bliver lidt mere end et intetsigende Udraabstegn eller en Figur, som den Lægerne pleie at skrive over deres Recepter.

Disse Egenskaber er nu Andersen ikke i Besiddelse af. Ved lang Syslen med Digteriet staaer naturligviis en stor Mængde af loci communes, af Smaa-Vers etc. til hans Disposition, som han nu, ledet af en ganske løs og udvortes Ideeassociation, anvender paa bedste Maade,... (loci communes: argument/generalisation der kan applikeres på mange tilfælde)

Kierkegaards angreb på Andersen har klang af et frustreret udråb, fordi Andersen ikke giver fugls føde til den akademiske analyse af logisk og filosofisk fylde, som Kierkegaard er skarpretter i at udføre. Andersen bidrager heller ikke til Guldalderens tro på orden som midlet til fremdrift. Han bidrager overhovedet ikke til tidens tillid til, at alt jo nok skal arte sig til det bedste, for alt i hans bog ender dårligt. Bogen er decideret anti-tese til det kirkelige dogme om at lytte-adlyde-og afvente velsignelsen. Der er tværtimod en vis moderne absurditet ved bogens næsten ubrudte række af tilfældigt indtræffende ulykker.

Christian bliver venner med og livslangt forelsket i en fin lille frøken men mister hende straks, da hendes jødiske morfars hus brænder, og morfaderen omkommer. Faderen opgiver en ellers lykkelig familie og et eksistensgrundlag til fordel for livet i krig. Faderen, der erklæres omkommet men ikke er det, ender sit liv som munk i Italien ikke af religiøsitet men for at få brød på bordet. Moderen gifter sig uden kærlighed til en stedfar og stedsøn, der er onde ved hendes Christian, som ovenikøbet lider af disse forfærdelige krampeanfald. Gudfaderen, der viser sig at være morder til den fine piges jødiske mor, tvinges ud i at hænge sig selv på grund af afsløring. Stedfaderens bondegård brænder så ned, og moderen forstødes af stedfamilien, da hun jo slet ikke er lovformeligt gift. Glædespigen, som Christian tager for en dame, må hugges fri af isen i havnen i Nyhavn, hvor hun har druknet sig af skam efter en lang

karriere som 28-årig. De fine potentielle mæcener, bliver aldrig til velsignelse for den ellers lyttende Christian, der måske er et spillegeni. Den fine pige løber væk med en sigøjner, der til gengæld er smuk som en græsk gud, og må efterfølgende bære et økonomisk rigt men skuffende ægteskab, fordi hun har en 'seksuel fortid' en skandale. Og Christians sidste passage på kanten af den fine piges livsbane sker i kisten på vej til hans egen begravelse og endnu værre i grøften, for han må vige pladsen på vejen for pigens karet. Pigen ved ingenting. Bogens Christian får ikke engang lejlighed til at nyde den bittersøde oprejsning ved at kunne bruge sine surt sammensparede skillinger til at redde den fine men faldne pige, for da han passerer hende sidste gang, er hun ikke bragt i ulykke men i fin karet på samfundets solside på trods af sin sociale skandale. Christian, der aldrig har været andet end betragter til andres skandaler, er på vej til at blive glemt istedet for at blive husket som måske geni.

Kierkegaard betegner den absurde totalitet af alle Andersens tilfældigheder som Andersens 'misfornøielse med verden'. Kierkegaard anfægter vel dermed Andersens realisme, ikke i hver enkelt af de mange detaljer, som hver især kunne være mulige nok, men i den episke totalitet. Hvor meget kan der realistisk set ske i en familie: 'Føie vi hertil at Gudfaderen hænger sig, så kan vi med temmelig Ret sige, at den hele Familie kommer på en unaturlig Maade af Dage.' To af de såkaldte tilfældigheder kunne have ansporet en eksistentiel anskuelse eller morale – nærmere bestemt det, at bogens Christian bliver 'hellig', og at hans far går i kloster i Italien, men 'Andersen ser sig fritaget fra at anskueliggjøre, hvorledes' det kunne gå til:

//

Vi erfare, at han hører til de Hellige. At gjøre ham til Een af dem er ingen Kunst, dertil behøver Andersen blot Papir og Pen, og det er jo næsten blevet til et Sprichwort at blive "hellig," naar man ikke kan tage sig i Verden. At anskueliggjøre, hvorledes han kunde blive det, og det Symptom, som laa ham nærmest, har Andersen fritaget sig for, han er overhovedet bedre skikket til at fare afsted i en Diligence og besee Europa, end til at skue ind i Hjerternes Historie. Føie vi nu hertil, at Andersen lader det gaae Faderen omtrent som Sønnen, idet han, modificerende et gammelt Kneb, naar man ikke kan paa en skikkeligt Maade blive af med en eller anden Person, da at putte ham i et Kloster paa en ret besynderlig Maade, lader ham gaae i Kloster, dog ikke for der at finde Trøst for feilslagne Forhaabninger, Hvile for sin Sjæl, saaledes som Middelalderens Dybsind forestillede sig det, og det er saa vist, som jeg skriver dette, at det er Sagnet om Venusbjerget, der altid har Klosteret i Baggrunden, der har forledet Andersen – men af Frygt for ellers at komme til at sulte ihjel – et nyt og meget poetisk Motiv til at blive Catholik;

Og derved lader Andersen det blive. Han tager ikke som fortæller kontrol over sine figurer og sin episke

røde tråd, der kunne være endt i både den ene og den anden livs-anskuelse. Han overlader tilfældighederne til sig selv. Han slås ikke for at gennemføre sit eget liv og bliver ifølge Kierkegaard derved udtryk for en knækket mandighed, der på grund af overdreven optagethed af egen forfængelighed fortaber sig selv til en passivitets-teori, der så til gengæld ifølge Kierkegaard er 'gennemført Quindelighed':

//

Et "sølle Skrog" maatte han blive, fordi han var det. Udtrykket selv forekommer os meget betegnende, idet vi ved Skrog nærmest tænke paa "de ulykkelige Krampetilfælde," og ved "sølle" nærmest paa hans ubeskrivelige Forfængelighed.

Man kunne godt få det indtryk af, at Kierkegaard skælder sin næsten men ikke helt jævnaldrende ud for mangel på personlig stolthed til fordel for en pinlig håbende naivitet. Kierkegaard skælder ud, for havde digteren skabt en poetisk sandhed med en episk gennemført livs-forståelse, der kunne forsvares på sine præmisser, så kunne tragedien i historien gerne være blevet bevaret, uden at Andersens personlige historiske sandhed af den grund var kommet i spil:

//

...man kunde gjøre denne Slutning, siger jeg, uden at jeg derfor har gjort den eller vil gjøre den, men jeg vil blot gjøre Andersen opmærksom paa, at dersom han paa en eller anden Maade skulde føle sig personligt (som bosiddende Mand i Kjøbenhavn) afficeret, Grunden da ikke ligger hos mig, men hos Andersen, hvis Romaner staae i et saa fysisk Forhold til ham selv, at deres Tilblivelse ikke er saa meget at ansee for en Produktion som for

en Amputation af ham selv; og det veed man jo nok, at om det saaledes Amputerede end er langt borte, føler man stundom uvilkaarligt en reen fysisk Smerte deri.

Kierkegaard ser ud til at forsvare, at han i sin afhandling går efter manden istedet for bolden, for Andersen har ikke skabt en boglig produktion med en gennemført immanent logik, der hviler i sig selv som værk. Han har skabt en amputation af sig selv. Når helten, eller nærmest anti-helten, dør, 'så dør Andersen med', siger Kierkegaard. Andersen kunne have afstået fra at være selvbiografisk, så derfor må han selv bære ansvaret for Kierkegaards takling på det personlige plan.

Med det udgangspunkt bliver det uvægerligt en kritik af Andersens personlige ståsted, at indføre angsten for sult som det 'nye og meget poetiske motiv for at blive catholik'. Den fraværende alvidende forfatter revser ikke faderskikkelsen for det religiøse hykleri. Han konstaterer det bare som en af de tilfældige handlinger. Det er oprørende for en mand som Kierkegaard, der senere skal sætte livet til, i kampen for at kristendommen igen skal indtage kristenheden. For betyder romanens forløb nu det, at Andersen selv billiger handlingen, og er det udtryk for en vis holdningsløs pseudo-religiøsitet, som også gives form i bogens Christian, der bliver 'hellig', måske for at indvinde lidt social værdighed på den 'hellige' konto til erstatning for den værdighed måske-geniet, som spillemand aldrig spillede ind?

Disse er de eksistentielle spørgsmål, Kierkegaard rejser.

Når bålet brænder ud – Kierkegaard over eller under Andersen?

Thielst anfører i 1994, at 'bogen om Andersen er en lille sag på 50 sider [andre steder opgøres den til 70 eller 90 - e-bogen er 31], og selvom Søren har fat i den lange ende i sit opgør med 'Kun en Spillemand' og Andersens tvivlsomme kvaliteter som romanforfatter, så skyder han gråspurve med kanoner.' (Peter Thielst, *Livet forstås baglæns* – men må leves forlæns, Gyldendal 1994: 77).

Ifølge Stoltenberg så ser det læsende publikum anderledes på udgivelsen:

//

Til trods for at Kierkegaard gav den unge Andersen så store smæk for hans tredje roman, fik bogen stor succes ikke mindst i Tyskland. »Tyskerne elskede 'Kun en Spillemand' og græd snot over den. Og Andersen blev hurtigt en solid succes som romanforfatter – også i Holland, England og Amerika, ja, en af hans romaner kom endda på russisk,« fremhæver Johan de Mylius. (Morten Stoltenberg, *Videnskab DK, 'Da Kirkegaard røg i flæsket på Andersen'*)

Det bål, geniet Kierkegaard tændte ved sin brandtale over geniet Andersens bog om spillemanden, er i dommene fra eftertidens granskning brændt noget ud, og for en stor dels vedkommende fejlet i havnen. Også i kritikken af Andersens forfatterskab er der delte meninger. På *H.C. Andersen Centerets* hjemmeside skriver Lars Bo Jensen i 2003, at bogen blev en stor succes i både Tyskland og Holland, og han bedømmer iøvrigt Kierkegaards kritik således:

//

Et særligt opsigtsvækkende, nærmest grotesk eksempel på samtidens til tider uforstående holdning til Andersen og hans digtning er Søren Kierkegaards debut i 1838 med bogen *Af en endnu Levendes Papirer*. Bogen er en forvokset anmeldelse af Andersens roman *Kun en Spillemand* fra 1837. Den udkom d. 7. september 1838. H.C. Andersen fik et eksemplar d. 6.

(...) Kierkegaards debutværk er ikke et imponerende værk, og hans kritik ikke så rammende i dens mangel på forståelse for Andersens digtning. Eftertidens ærefrygt for filosofien og en

tendens til at forenkle tingene har imidlertid affødt en tradition for at modstille de to giganter Kierkegaard og Andersen som den dybsindige (og vrede) digter og den overfladiske (og glade, naive) fortæller. Det er en uret mod dem begge.

Eftertidens glade naive fortæller modsiges en del i 'Kun en Spillemand', hvor grænserne for glæden er så snævre, at Kierkegaard kommer frem til at tale om Andersens 'misfornøjelse med verden'. Man kan tale om en absurd men ikke særlig glad naivitet, der udtrykkes, i det Kierkegaard benævner Andersens 'passivitets-teori'. Kierkegaard vil måske også acceptere overfladiskheden, som betegnende for manglen på generaliseret 'dicta probantia', for han harcelerer jo over, at Andersen som person, og det vil sige forfatter, 'aldeles mangler livs-anskuelse', der af samme grund heller ikke kan spores i det Andersen skriver.

En ikke helt lille del af Andersens samtid tændte ikke desto mindre med stor glæde Andersens tællelys, og 'græd snot' i skæret derfra. Hvorfor nu den beskrivelse fra Johan de Mylius? Når Kierkegaards kritiske bål brænder noget ud og betegnes som grotesk, er det vel fordi, en del mener, at Kierkegaard skyder både over hovedet på Andersen og under bæltet. Andersens lille bog kan slet ikke bære Kierkegaards kritik efter 'at have givet vor Kikkert de behørigt Udtræk'. Når de Mylius på sin side ikke gav den tyske læsning poetiske duevinger og blomsterblade at flyve på men snot ud af næsen, så var det måske, fordi Andersens umådelige tragedie lider lidt af den slags overdrivelse, som genfindes i triviallitteraturen, der netop dyrker den følelsesmæssige vulgaritet? Er det den form for afficering, som Kierkegaard ganske enkelt ikke vil ligge under for, og som får Kierkegaard til at reducere hele herligheden til en beskrivelse af det 'sølle skrog' – og skyder Kierkegaard derved også under målet? I hvert fald ser Kierkegaard ud til fuldstændig at aflive, det der igen og igen fremhæves som Andersens litterære projekt, nemlig forsvarstalen for det uforløste geni. Kierkegaard bruger følgende citater til at konkretisere, hvad han selv mener med udtrykket Andersens 'knækkede maskulinitet':

//

En saadan oprindelig Passivitet synes Andersen virkelig ogsaa at ansee for medhenhørende til Geniet, cfr. "kun en Spillemand" 1, 161: "Geniet er et Æg, der trænger til Varme, til Lykkens Befrugtelse, ellers bliver det et Vindæg." 1, 160: "Han anede Perlen i sin Sjæl, Kunstens herlige Perle, han vidste ikke, at den som Perlen i Havet maa vente paa Dykkeren, som hæver den til Lyset, eller klæbe sig fast ved Musling og Østers, det høie Patronatskab, for saaledes at komme til Skue."

Andersens geni er 'qvindagtigt' passivt ventende på varme, omsorg og forsørgelse. Geniet, der bidrager med sit geni, er den berettigede bejler til mæcenerne, der alle bør have en interesse i at bidrage til udklækningen af genier og

dermed berigelse af den fælles kulturarv. Det kan godt være, at Andersen lader bogens Christian praktiserer 'passivitæts-teorie', men Andersen river i hvert fald samtidigt læseren ud af illusionen om, at man nu også kan regne med en højere styrelse for geniernes ve og vel:

//

Greven saae paa ham med et deeltagende Blik, og Christian trykkede hans Haand til sine Læber, vædede den med Taarer og tilbød sig at tjene ham, børste hans Sko og Støvler, gaae hvorhen han sendte ham, naar han kun vilde hjælpe ham til at lære, hvad han maatte lære, for at blive en Kunstner som de, han fortalte ham om. »Ja, min gode Dreng!« sagde Greven, »det er ikke saa let, som DU troer! Desuden maatte Du have meget Genie, og det kan først Tiden vise, om Du har! Du maa huske paa, Du er et fattigt Barn! Er Geniet hos Dig, saa kommer det nok frem, om Du ogsaa maa tumle Dig endnu et Aarstid paa Søen. Per aspera ad Astra! der maa Gjenvordigheder til, for at luttres. Skal der blive noget af Dig, saa hjælper nok en højere Styrelse, det kan Du være forvisset om, jeg kan desværre ikke gjøre noget for Dig, jeg har saamange Andre!« Og han aabnede sin Pengepung, gav ham en Sølvdaler med den gjentagende Trøst, at det sande Talent altid selv baner sig Vei, trak derpaa Kappen tættere om sig og lænede Hovedet op til Muren for at sove.

Det var de Icarusvinger han bandt paa Geniets Skuldre; dristigt formede Vinger, men af Bly. Ordene vare jo dog et gammelt Thema, som fra Slægt til Slægt tonede for Kunstnerens Øre og vil med Variationer klinge i Aartusinder, saalænge Verden er den samme, som da den gav Socrates Gift og Christus en Tornekrone.

Andersen synes ret klar i sin belæring her over klicheen, om at 'det sande Genie, altid baner sig Vei'. Den er slet og ret 'et gammelt tema' eller rettere og sagt en myte, skabt af den verden, der også gav Socrates Gift og Christus en Tornekrone. Andersen ser her ud til at gøre op med også den beslægtede myte, om at enhver er sin egen lykkes smed. Den litterære passage er vel ikke aldeles uden holdning til liberalistisk livs-anskuelse, selvom holdningen for Kierkegaards smag mere antydes end ekspliciteres af en alvidende forfatter. Kierkegaard er enig i, at troen, på at genier overlever, er en nødvendighed for den tillid menneskeheden ånder ved:

//

...thi man kan jo dog ikke nægte, at den Forestilling, at Geniet maa seire, er ligesom et Arvegods fra en foregaaende bedre Tilværelse, som, frarøvet Menneskeslægten, nødvendigviis maa nedstyrte denne i Modløshed.

Kierkegaards geni er dog hverken et æg, der trænger til varme eller en perle, der skal dykkes efter. Hans geni tænder selv det helt store bål, nemlig ildebranden, som slet ikke slukkes af tilfældige vindes spil. Kierkegaard er mere enig med Andersens greve, der på Saltholm siger til Christian, 'at det sande Genie, altid baner sig Vei', og han

ynker ikke Andersens Christian, der svarer: »Gode Gud!« bad Christian med barnligt Sind, »giv mig sandt Genie, jeg vil kun bruge det til Din Ære!«. Netop her angriber Kierkegaard igen:

//

...men vist nok er det, at der aldeles ikke er Noget i ham, som tyder hen paa et fordums Genie; man erfarer ikke engang Noget om hans Spil; vist nok er det, betræffende hans Hændelsers hele Skare, at hverken nogen enkelt eller alle tilhobe vilde have været istand til at knække et blot nogenlunde Genie.

Kierkegaard giver ikke Andersen kredit for at udtrykke den livs-anskuelse, der underkender liberalismens dogme. I tilfældet Christian har dogmet slet ikke spillet fallit, for der er ikke noget geni, der sætter det gamle tema til test. Andersens skrivning i 'Kun en Spillemand' kan dog vel ikke frakendes den sociale indignation, selvom den er desillusioneret og depraveret af forfængelighedens narkotikum. Man kan vel heller ikke sige om Andersen, at han er andet end humanist, selvom han tydeligvis finder, at humanisme har så trange kår, at den i hans digteriske realisme producerer, det Kierkegaard kalder en passivitets-teori, der er så passiv, at den kan angribes for mangel på realisme. Andersens politiske livs-anskuelse forbliver ved den passive afstandtagen til den liberale kynisme.

Andersen er samtidig med Karl Marx (1818 – 1883) og Friedrich Engels (1820 – 1895), hvis skrift "Det kommunistiske Manifest" udgives i 1848. Heri formuleres den meget aktive sociale indignation. Andersen lever i det hele taget i en tid, hvor opmærksomhed naturligt burde falde på, at socialisme og Europas op-poppende socialdemokratiske partier formulerer den politiske medicin, der påtager sig at formulere en politik, der kan omsætte menneskerettighederne til aktivt samfundsliv. Andersen kendte som resten af det bedre borgerskab tidens hofnar vel nærmest ansat af folket, 'Corsaren', der beskrives som socialistisk tonet med sympatier for republikken:

//

I den anden programartikel – 'Det egentlige Program' – gør Goldschmidt videre gældende, at Corsaren ikke vil virke i snæver politisk henseende, men skal være et organ for 'Folkemeningen' og derved har interesse for alle Klasser af Læsere'. (SAK, Joakim Garff, Gads Forlag 2000: 327)

Andersen, der har været genstand for både Kierkegaard og Corsarens hvasse penne, skriver om tidsskriftet:

//

Det holdes ikke i fornemme Huse uden af Portneren eller Kusken, men det slides dog op af Herskaberne. (SAK, Joakim Garff, Gads Forlag 2000: 327)

Morten Stoltenberg bringer dette citat fra Kierkegaard:

//

'Andersen kan skrive om Lykkens Galocher, men jeg kan skrive om skoen, der trykker!' (Stoltenberg, Videnskab dk, 'Da Kierkegaard røg i flæsket på Andersen', 2013)

En del i Andersens eftertid vil nu nok sige, at Andersen på en anden måde end Kierkegaard fra egen krop ved, hvor almuen sko, den trykker, og at Andersen af personlig erfaring véd, at sociale sko er svære at blokke. Det handler 'Kun en Spillemand' om. Det kan godt være, at Andersen ikke får forklaret på en for Kierkegaard tilfredsstillende måde, hvordan det dog kunne gå til, det med hele den almue og dens 'nye og poetiske motiver til catholicisme', og al den forskel, og alle de problemer der følger af behovet for social mobilitet. Men hans bog kan vel ikke fratages at være et bud på, hvor i hvert fald den sociale sko trykkede i hans århundrede, sådan som skoen forelå fra den sociale skomagers hånd – den enevældige kongemagt? Den sko Andersen ser ud til at have på, da han skriver, er den selv samme slags, der senere i hans århundrede har skabt folkeligt følelsesmæssigt grundlag for den russiske revolution. Spørgsmålet er vel, om ikke det trods alt er Kierkegaard, der i hvert fald i denne kritik, skriver om lykkens galocher, når han så meget hylder de erkendelser, som induktive generalisationer i et menneskeliv, i det hele taget kan producere af sandhed.

Efter nutidens normer er Andersen i sin fulde ret til at skrive sig forsigtigt ind i socialismens århundrede med brug af den absurde eksistentielle pessimisme, hvis han vil, ligesom han er i sin fuldgode ret til at være humanist 'uden filosofisk mål og med'. Andersen bestemmer selv, om hans 'nye og meget poetiske motiver til catholicisme' er, hvad en humanist med samfundsrealismen i behold kan og skal kunne svinge sig op til. Andersen er i det hele taget berettiget til at holde det rent personligt, hvilket nærmere bestemt politisk, religiøst og filosofisk ståsted, han måtte hælde til. Andersen er fri til at friholde sine bøger for netop den slags biografiske oplysninger, til fordel for den moral og etik Andersens forsigtige sociale indignation måske kan aktivere, som læsernes refleksion over Andersens menneskelige dilemmaer – alle tilfældighederne. For de er jo udtryk for social urimelighed. Læsernes refleksion kan så måske generaliseres i den humanistiske samfundsopgave, og det er muligvis også, hvad der var med til at bane vejen for socialismens århundrede sådan lidt i det stille.

Kierkegaards principale påstand var, at Andersen aldeles mangler livs-anskuelse, og at Andersen er druknet i lyrisk selv-fortabelse. Hvis man betragter Andersens forfatterskab i perspektivet for ytringsfrihed, så kunne man

måske vove den påstand, at Andersens samfundskritik, netop fordi den formuleres i fiktionen og symbolikkens verden gerne som eventyr, i et vist omfang bliver læselig også i lande med blasfemiparagraffer, der beskytter både nationalstatslig og gejstlig ære. Eventyret om 'Kejserens nye klæder' handler jo altid om helt andre kejsere, end den der er lige ved hånden. Påstanden holder så måske ikke fuldstændigt for 'Kun en spillemand', hvis sociale portræt ikke er en kompliment til den nationale stolthed. I den sammenhæng øjnes mere Sjostakovitjs dilemma med symfonierne, for er de nu en hyldest til krigsherrerne, der slog nazismen, eller requiem for fascismen, hvis bortfald begrædes?

Man kan med Kierkegaard diskutere, om Andersen er berettiget til at være slet så passiv og slet så benøvet

Corsar-fejden

Det er Andersens ret at tage pejling af den sociale risiko, ved det han skriver, hvis det er det, han har gjort. Han omtales som en person, der nødtigt vil være uvenner med sine omgivelser og vel mindst af alt hele samfundet. Den samme ret må tillægges Kierkegaard, men han skulle unægteligt vise sig at være mindre forsigtig end Andersen. Efter brandtalen til Andersen kom han i strid med det satiriske skrift 'Corsaren'. Det blev til Corsar-fejden. Corsaren drives på sin tid med lejede stråmænd, der kan tage skraldet for den egentlige ansvarshavende redaktør ved navn Goldschmidt. Arrangementet er nødvendigt, for tidsskriftet er kritisk overfor både kongehuset og tidens politiske elite. Det kan eliten ikke tåle, og adskillige af tidsskriftets oplag beslaglægges, ligesom ansvarshavende stråmænd som for eksempel arbejdsløse, sømænd der er gået i land, et analfabet af en alkoholiseret urtekræmmer og andre fængsles og idømmes bøder. Enevælden blev afskaffet i 1848, og censuren ophæves samme år. Tællelyset og bålet flammer imod hinanden 10 år tidligere.

Kierkegaard har en større strid med P. L. Møller, der skriver på Corsaren in inkognito. Man kan fordybe sig i mellemværendet i for eksempel (SAK, Joakim Garff, Gads Forlag 2000: 341 ff.). Møller er kendt for en til tider perfid stil, og Kierkegaard giver ved en lejlighed i 1845 denne salut:

//

At Møller permanent havde pekuniære problemer er derfor noget af det første Kierkegaard lader skinne igennem, ja han mere end antyder, at den ekspedition, som 'vor driftige og foretagende Literat Hr. P. L. Møller' har foretaget til Sorø, simpelt hen er motiveret af noget så plat som pengemangel, hvilket modsvarer hans idémangel –'

over og tiltrukket af den velbjergede del af hans samtid. Og det er der en del, der har. Man skulle så måske også diskutere Kierkegaards livs-anskuelse i perspektivet af, at han selv levede sig igennem en arvet formue, der var anseelig (Finn, Hauberg Mortensen, *Forfatterportræt af Søren Kierkegaard*, Arkiv for dansk Litteratur). Det er der også en del, der har. Hertil ville Kierkegaards litterære testamente minde eftertiden om, at Kierkegaard var kendt for at opføre sig for sin tid helt usædvanligt socialt. På sine daglige spadsereture snakkede han med alle og enhver helt uden henseende til deres sociale position. Hans ellers gode relation, til det vi senere kender som 'manden på gulvet', blev slået i stykker af hans sammenstød med tidens hofnar Corsaren, der gjorde ham uhjælpeligt til grin (Finn, Hauberg Mortensen, *Forfatterportræt af Søren Kierkegaard*, Arkiv for dansk Litteratur).

(...) man tager for sig af Retterne, og medens ellers meget nærige Folk stikke lidt af Fødevarerne til sig, et Stykke af Stegen i lommen, noget Kage i Hatten, er Hr. P. L. M. graadig nok til at tage hele Samtalen med sig og lade den trykke'. Så er der serveret. (SAK, Joakim Garff, Gads Forlag 2000: 342)

Gid jeg nu blot snart maatte komme i 'Corsaren'. Det er virkelig haardt for en stakkels Forfatter at staa saaledes udpeget i dansk Literatur, at han (antaget, at vi Pseudonymer ere Een) er den eneste, som ikke udskjeldes der. Min Foresatte, Hilarius Bogbinder, er bleven smigret i 'Corsaren', dersom jeg ikke husker feil; Victor Eremita har endog maattet opleve den Tort, at blive udødeliggjort – i 'Corsaren'! Og dog, jeg har jo allerede været der; thi ubi spiritus, ibi exclesia: ubi P. L. Møller, ubi 'Corsaren'.

Med det behændigt latiniserede slogan – 'Hvor ånden er, dér er kirken: Hvor P. L. Møller er, dér er Corsaren' går Kierkegaard i flere henseender over stregen. I de litterære cirkler var det ganske vist en offentlig hemmelighed, at Møller var medarbejder ved Corsaren, men sådan ligefrem at udbasunere det i Fædrelandet var efter manges mening en taktløshed af dimensioner. (SAK, Joakim Garff, Gads Forlag 2000: 342)

Ifølge Goldschmidts erindringer så koster ytringsfrihedens kontrafejde med Kierkegaard Møller det professorat, han har håbet på. Dertil er hans stilling ved Corsaren for kontroversiel, og Møller må rejse til Frankrig, hvor han dør i fattigdom. Han når dog i duellen, at gøre endnu et udfald imod Kierkegaard:

//

Mærkbart rystet over Kierkegaards reaktion tog Møller to dage senere, den 29. december, til genmæle i Fædrelandet, hvor han

udglattende skriver, at han i Gæa har omtalt flere litterære produkter og derfor ikke ønsker at diskutere et enkelt... Samtidig gør han opmærksom på, at enhver, der udsender bøger, nu engang risikerer at blive anmeldt mindre rosende end ønskeligt. Og han tilføjer: 'Til med sikkerhed at afvæbne Kritikken vil De neppe finde andet Middel, end – ikke at lade Deres Skrifter trykke, hvorved De tillige vil opnaae, hvad De synes at sætte saa høi Pris paa, kun at have 'een Læser'. (SAK, Joakim Garff, Gads Forlag 2000: 343)

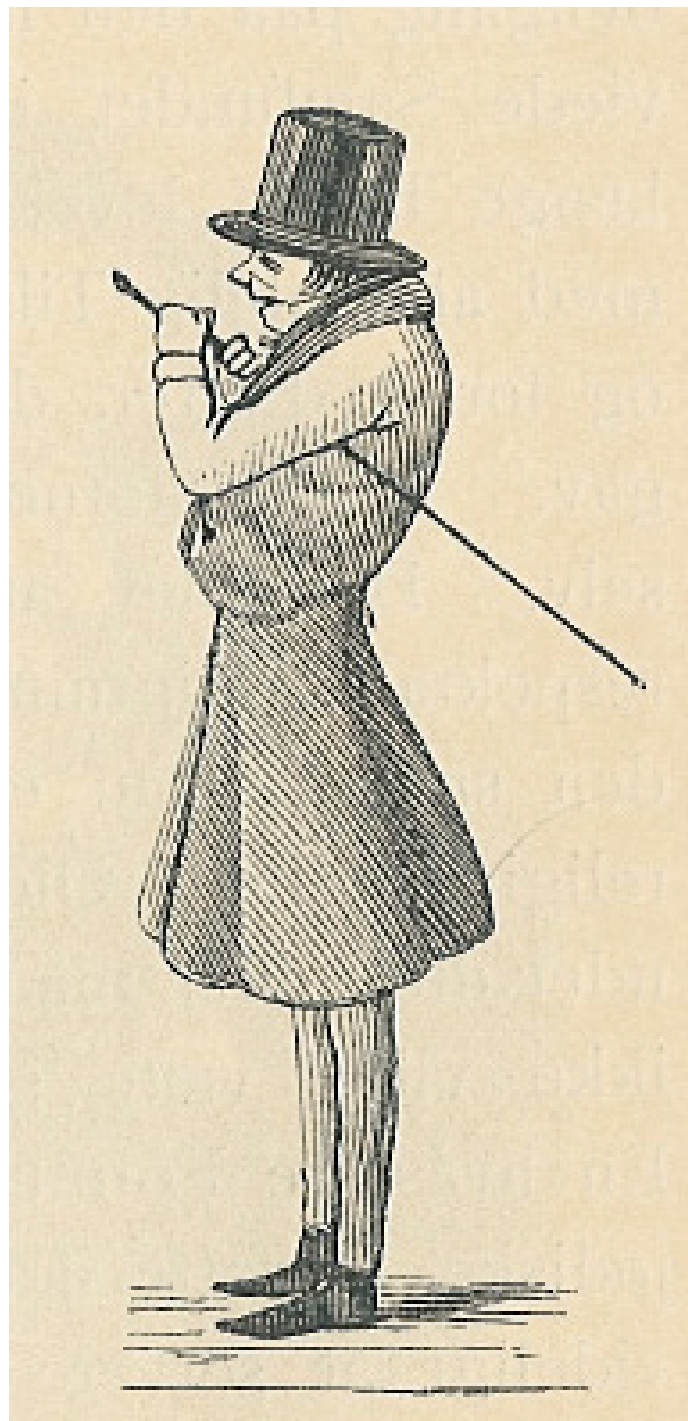
Goldschmidt, der med sin række af stråmænd som ansvarshavende redaktører, ikke er glad for afsløringen af Møller, afslører nu i 'Corsaren' til gengæld Kierkegaard. I ytringsfrihedens og ærlighedens navn men i fare for censuren ved nu alle, hvem der skriver hvad. Ikke mindst så ved alt godtfolk nu, hvordan Kierkegaard ser ud, og det benytter gadedrengene sig af til stor skade for de samtaler, Kierkegaard ellers gerne engagerede sig i:

//

Hvorledes den omvandrende Philosoph fandt den omvandrende virkelige Redacteur af 'Corsaren'

(...) Det mærkværdige Tilfælde, hvorved Alt kom for Dagen, er dette: Der lever her i byen en stor og berømt Eremit og Philosoph, kaldet: Frater Taciturnus eller den tause Broder. Dette er dog kun hans Eremitnavn, han har et andet, hvorunder han hver Dag spadserer paa Gaden; men det vilde være en Indiscretion at nævne det'.

Fejden fortjener en mere nøje gennemlæsning for eksempel fremstillingen i SAK. Det er satirisk og vittigt men også tankevækkende stof om menneskers måde at duellere på verbalt. Det hører med til historien, at Goldschmidt så sig nødsaget til at afhænde Corsaren efter sammenstødet med Kierkegaard. Bladet blev dog videreført af andre, og nyere forskning hævder, at Corsaren fortsatte personfølgelsen af Kierkegaard nærmest til hans død. [Myter om Kierkegaard punkteret, Information, 2004](#)

Karikatur af Kierkegaard bragt i Corsaren

Kirkestriden – der tog livet af Kierkegaard

Siden engagerede Kierkegaard sig i den såkaldte 'kirkestrid', hvor han brugte sin ytringsfrihed til angreb på kirken og gejstligheden, med en sådan kraft, at Folkeuniversitetet i dag tilbyder forelæsninger om den strid, der tog livet af Kierkegaard:

Om kirkestriden kan læses:

//

Kirkekampen 1854-55 De hen ved fire års tavshed udadtil blev brudt, da professor H. Martensen ved bisættelsen af Sjællands

biskop, J. P. Mynster, i februar 1854 i sin mindetale betegnede den afdøde som et "sandhedsvidne". Dette blev anledningen til kirkekampen eller kirkestormen, hvor Søren Kierkegaard i adskillige avisartikler og derpå i ni numre af sit eget flyveblad Øieblikket (1855) polemiserede voldsomt og vittigt imod kirken og dens verdsliggjorte præsteskab.

En af hans paroler lød, at kristendommen var afskaffet i takt med sin udbredelse, hvilket kirkens øverste autoriteter i redelighedens navn burde vedgå (se kristenheden).

FOLKEUNIVERSITETET: KIRKESTRIDEN, KIERKEGAARD OG J.P.MYNSTER

Tidspunkt: Man 11 Nov kl. 17:15-19:00

Kategori: No Categories

Den 11. november 1855 døde Søren Kierkegaard på Frederiks Hospital, udmattet af sin igangværende strid med den etablerede kirke.

På sit dødsleje omtalte han biskop Mynster som en "Giftplante". Forelæsningen finder sted på Kierkegaards dødsdag kun få hundrede meter fra det sted hvor han ligger begravet.

Forelæser: Lektor, ph.d. Pia Søtoft, Københavns Universitet

Forelæsningen er en del af forelæsningsrækken "Søren Kierkegaard blandt venner og fjender på Assistens Kirkegård", hold 1085

Tilrettelagt af centerleder, antropolog Gitte Lunding

Tilmelding: via Folkeuniversitetet, tlf.: 33 98 60 60 eller www.fukbh.dk

Under denne enmandsrevolution faldt Søren Kierkegaard bevidstløs om på gaden; han bragtes til Frederiks Hospital, hvor han døde efter fem ugers sygeleje. Under megen bevågenhed blev han af sin grundtvigske storebror, P. Chr. Kierkegaard, bisat fra Vor Frue Kirke og begravet i familiegravstedet på Assistens Kirkegård.

(Kilde: [Den store danske Encyclopædi](#), Gyldendal)

På Assistens Kirkegård kan eftertiden nu besøge både Kierkegaard og Andersen og spekulere lidt over det sære træk, at Andersens tyske læsere 'græd snot' over hans tekster, imedens rigtig mange af Kirkegårds læsere fra kirken og universitetet undlod at komme til filosofens begravelse i universitetets Vor Frue Kirke, der ellers var fyldt til bristepunktet - åbenbart af andre læsere, måske dem der både købte og sled Corsaren op.

De verbale duellers hærdede stål

I Danmark har der været tradition for de verbale dueller. Når vi er kommet over dem, så er det ikke fordi, de har været os ligegyldige, eller fordi vi har affejet dem, som noget vi ikke behøver at tage os af. Andersen var alt andet end ligeglad med det Kierkegaardske bål:

//

I selvbiografien Mit Livs Eventyr fra 1855 fortæller Andersen, at han nogen tid efter udgivelsen af sin Spillemand havde mødt Kierkegaard, der havde bebudet en kritik, som ville behandle bogen anderledes retfærdigt end tidligere anmeldelser - 'thi',

sagde Kierkegaard, 'man opfattede mig ganske urigtigt!' Andersen forventede derfor en sand lovprisning af bogen, men tiden gik, og i sin almanak jamrer han torsdag den 30. august 1838 utålmodigt: 'Følt Sjælemarter over Kierkegaards ikke udkomne Kritik'. Godt og vel en uge efter kommer så den længe ventede kritik, og Andersen får et chok: Et oprørende Brev fra [Christian] Wulff, øieblikkelig derpaa Kierkegaards Kritik. Eduard [Collin] gav mig kjørende Pulver. Gaaet som i en døs'.

(SAK, Joakim Garff, Gads Forlag 2000: 130)

Et kølende pulver i eftertænksomhed og ikke censur eller vold hærdter Andersen til at komme sig over Kirkegaards fornærmelse. Han kommer ud af sin døs uden at være blevet tandløs:

(...) Andersen [fik] sagt tak for sidst med En Comedie i det Grønne, Vaudeville i een Akt efter det gamle Lystspil: 'Skuespilleren imod sin Villie', der blev opført første gang på Det kongelige Teater den 13. maj 1840 med Ludvig Phister i rollen som omrejsende teaterdirektør, der forklæder sig som gårdskarl, teatermaler, sufflør og andet fornøjeligt, deriblandt som filosofisk frisør, 'Haarskjærer', der snakker sort og med megen følelse fremsiger nogle af de mest uforståelige partier fra Kirkegaards bog – som ved et par afskrivningsfejl fra Andersens side ikke var blevet lettere af forstå.

(...) Efter sammenstødet i 1838 synes Andersen og Kirkegaard i lange perioder at være gledet ud af hinandens bevidsthed, men da Andersen i 1843 skrev sit siden hen verdensberømte eventyr 'Den grimme Ælling', har ægget angiveligt taget ved lære af Kirkegaard og klarer sig nu glimrende uden varme fra omgivelserne – det gør nemlig ikke noget at være født i en andegård, når man blot har ligget i et svaneæg. Og i sin første selvbiografi fra 1847 degraderede Andersen Hovedpersonen i Kun en Spillemand fra geni til Talent, et talent, der bare bilder sig at være et geni. Året efter sendte han Kirkegaard sine Nye Eventyr, den store udgave i to bind, som var forsynede med dedikationen. Enten De synes om mine Ting eller De ikke synes om dem, kommer de dog uden Frygt og Bæven, og det er jo allerede noget.' (SAK, Joakim Garff, Gads Forlag 2000: 130)

Kirkegaard udgav sin kritik af Andersen 'uden sin Villie'. Andersen der havde tillært sig den 'baglænds position', der er nødvendig for at forstå livet, udgav nu sit satiriske skuespil ligeså meget uden sin Villie. Det er mere svært at sige, om Andersen havde tillært sig mere livs-anskuelse på en for Kirkegaard acceptabel måde. Han karikerer Kirkegaard som en vrøvlevorn Hegelianer – Hegel der siges at have påvirket både Kirkegaard, Marx og Engels. Det er også svært at sige, hvor meget Andersen har tilegnet sig af den livsanskuelse, der følger af Kirkegaards fordring, på at kristendommen skal generobre kristenheden, og hvor meget han allerede selv havde gjort fordring på synspunktet under anvendelse af symbolsk og poetisk sprog:

//

Hvem af de to – 'Ildebranden' og 'Praasen' – der havde mindst sans for den anden kan man skændes om, men sans for dobbeltbundetheden, den forborgne ironi, sarkasmen, samtidssatiren og den genialt tilvirkede naivitet i Andersens eventyr, denne globale miniaturekunst, havde Kirkegaard i al fald ikke.

(SAK, Joakim Garff, Gads Forlag 2000: 131)

Andersen havde iøvrigt ikke kun sammenstød med Kirkegaard i kredsen af anmeldere:

//

H. C. Andersens karikaturer af anmeldere er mange. Georg Brandes har ligefrem skrevet til Andersen, at han var "den Skribent af alle, som har gjort Kritiken mest Uret, understøttet alle vulgære Fordomme imod den, bragt den i Ringeagt og i Vanry" (brev af d. 10. juli 1869, dagen før første del af Brandes' artikel i tre dele om H.C. Andersens eventyr udkom i Illustreret Tidende. Citeret fra Elias Bredsdorff: H. C. Andersen og Georg Brandes, Aschehoug, København 1994, s. 24). (H.C. Andersen Centeret)

Opfattede Andersen Kirkegaards kritik som terror? Det er nok så meget sagt, men han tog dog et 'kølende pulver', og han ændrede i hvert fald sin spillemands geni til talent. Så han har vel taget noget af kritikken til sig. Kirkegaard sendte også Andersen sine bøger senere, og Andersen tog bogen 'Begrebet Angest' med sig ved en af de lejligheder, hvor han 'foer Europa rundt i diligence i stedet for at studere Hjerternes Historie' i Danmark. (Iflg. Johan de Mylius, Stoltenberg, 'Da Kirkegaard gik i flæsket på Andersen', Videnskab dk, 2013) Kirkegaard så aldrig andet end Berlin.

Der er næppe tvivl om, at ytringsfrihedens arena har haft personlige omkostninger for alle kombattanterne Andersen, Kirkegaard, Corsarens Goldschmidt og Møller såvel som kristendommen og -heden i den tidslomme, vi netop har lånt begivenheder fra. Der er næppe heller tvivl om, at ikke alle kombattanter har betrådt scenen med lige sikker smag. Burde nu samfundet have reguleret mere, end censuren allerede gjorde frem til 1848, af hensyn til almenvællets gode følelse og af hensyn til autoriteternes værdighed?

Kritikken af de kirkelige autoriteter gav eftertiden forordet til den eksistentialisme, der skulle vise sig at få endog meget stor betydning for frugtbar tænkning i Kirkegaards eftertid langt ud over de religiøse rækker. Der har hersket en stemning af fornærmelse, når mændene i tidslommen diskuterede livs-anskuelsen og ikke mindst overensstemmelsen imellem anskuelsen og realiteternes verden. Skulle Brandes have rådet over et litterært ordenspoliti, der kunne have sat en stopper for Andersens 'uret imod Kritiken og hans understøttelse af alle vulgære Fordomme imod den, som bragte den i ringeagt og vanry'?

Havde man afskaffet fornærmelsen til fordel for indifferensen, så havde det danske samfund næppe så sikkert bevæget sig i retning af sin nuværende tilstand, hvor tanken og ordet i sig selv hverken er det religiøse eller det politiske problem. Man fristes til at tro, at en jurist med Kirkegaardske evner i forbindelse med 'kirkestriden' nok kunne have strikket et angreb på Kirkegaard sammen

med udgangspunkt i blasfemibestemmelsen. Det skete ikke, måske fordi samfundets hele temperatur ikke var til det. Og heldigvis, for når det danske samfund i dag kan rose sig af at have den nødvendige robusthed til at gennemføre

ytringsfrihedens store projekt, så skyldes det jo, at man i praksis undlader at bruge lovens blasfemiparagraf. Men derved forsvinder den ikke som realitet fra lovsamlingen. Det har betydning for eksempel for vores renommé i FN.

Blasfemiparagraffen af 1866 får karakteren 'severe discrimination'

I et samfund hvor tanken kan tænkes, og ordet er frit, kan begge dele uforstyrret i det politiske liv bruges til at bringe overensstemmelse imellem filosofiske menneskerettighedserklæringer og konkrete borgerrettigheder og

praktiske livsvilkår. Hvor bringer det os så hen i forhold til den blasfemiparagraf fra 1866, som Danmark fremdeles holder i hævd? Danmark er blevet bedømt af IHEU, som er en af organisationerne med rådgivende status i FN.

Northern Europe

Denmark

The constitution and other laws and policies protect freedom of religion or belief, as well as freedom of expression, association and assembly. However, **the constitution also states that the Evangelical Lutheran Church (ELC) is the state church.**

The state provides the ELC with financial support of about US\$135 million (€100 million) a year and other benefits and privileges not available to other religious or belief groups. The constitution also requires that the head of state, the reigning monarch, must be a member of the ELC.

The ELC is the only religious group that receives state subsidies or funding directly through the tax system.

General revenues fund approximately 14 percent of the church's budget; the balance comes from a **state-run church tax** that only members pay. Among the nonreligious activities that the government mandates the ELC to run are the management of nonsectarian cemeteries and the registration of civil unions, births, deaths, and other vital statistics.

The constitution states that "No person can, because of his religious belief or descent, be deprived of access to the full enjoyment of civil and political rights."

The criminal code prohibits "blasphemy", defined as public mockery of or insult to the doctrine or worship of a legally recognized religion. The maximum penalty for a violation of this provision is a fine and up to four months in prison, but the provision has not recently been enforced. Attempts to bring cases of alleged blasphemy to court have been dismissed by prosecutors as protected free speech. The law also prohibits hate speech and penalizes public statements that threaten, insult, or degrade individuals on the basis of their religion or belief.

All public and private schools, including religious schools, receive government financial support. Evangelical Lutheran theology is taught in public schools in accordance with the law; however, a student may withdraw from religion classes with parental consent, and about half of all students do in fact withdraw. Additionally, the law requires that a Christian studies course also covering world religions be taught in public school. The course is compulsory, although students may be exempted if a parent presents a request in writing. If the student is 15 years old or older, the student and parent must jointly request the student's exemption. The law allows Muslim, Jewish, and Christian prayers to be substituted for collective prayer in such venues as school assemblies as long as preaching is not included.

SEVERE DISCRIMINATION

- 'BLASPHEMY' IS OUTLAWED OR CRITICISM OF RELIGION IS RESTRICTED AND PUNISHABLE WITH A PRISON SENTENCE
- THERE IS AN ESTABLISHED CHURCH OR STATE RELIGION
- SYSTEMATIC RELIGIOUS PRIVILEGE
- DISCRIMINATORY PROMINENCE GIVEN TO RELIGIOUS BODIES, TRADITIONS OR LEADERS
- STATE-FUNDING OF RELIGIOUS SCHOOLS
- STATE-FUNDING OF RELIGIOUS INSTITUTIONS OR SALARIES, OR DISCRIMINATORY TAX EXEMPTIONS
- RELIGIOUS INSTRUCTION IS MANDATORY IN AT LEAST SOME PUBLIC SCHOOLS WITHOUT SECULAR ALTERNATIVES

Blasfemisk mimen i Danmark: Fængsel i Marokko, Tunesien og Egypten?

AF JACOB MCHANGAMA, CEPOS 21. MARTS 2014

Anbefal 361 Tweet 7 G+1 5

Skal du på ferie i Egypten, Marokko, Tunesien eller Jordan, eller på forretningsrejse til Dubai eller Doha? Så pas på med hvad du synger, eller hvordan du danser og mimer her i Danmark. Ellers risikerer sol og shopping at blive afløst af en celle i skyggen.

JACOB MCHANGAMA

Jacob Mchangama chefjurist hos den borgerlig-liberale tænketank Cepos og tidligere advokat i et stort dansk advokatfirma. Jacob har udover sin cand. Jur en mastergrad i menneskerettigheder og demokratisering og har været en aktiv debattør i skrevne og elektroniske medier vedrørende menneskerettigheder og retssikkerhed.

62

IHEU har denne tilblivelseshistorie:

//

The idea for a global report on anti-atheist discrimination was first suggested by the US State Department Office for International Religious Freedom. In the spring of 2012 the American Humanist Association (AHA) met with the Office to raise concerns about discrimination and human rights violations directed against people because of their Humanism, atheism or lack of religion. The Office responded by asking the AHA to submit a detailed international report on such discrimination.

The AHA invited the Center for Inquiry, International Humanist and Ethical Union, Richard Dawkins Foundation for Reason and Science, and Secular Coalition for America to work together on a joint report. These organizations drew on their expertise, and their global networks of groups and contacts, to create a 40 page report, covering nearly 40 nations around the world. This report was submitted to the US State Department in August 2012. (Freedom of Thought Report 2013)

Året efter kom så rapporten om verdens tilstand, så at sige, set fra den frie tankes synspunkt:

//

So the Freedom of Thought Report 2013 is the first report on freedom of thought for the non-religious to cover every country in the world. Læs som pdf [FOTReport2013](#)

I nævnte rapport bedømmes Danmark på en skala fra 1 – 5 på det næstdårligste trin med betegnelsen 'alvorlig diskrimination'. Skalaen går fra "Free and Equal", "Mostly Satisfactory", "Systemic Discrimination", "Severe Discrimination", til "Grave Violations".

Hvert af verdens lande er undersøgt i forhold til 40 parametre, og resultatet af det dårligste match er udslagsgivende for den endelige karakter. Blasfemiparagraffen er for Danmark det dårligste match. Det testresultat vil sikkert komme som ligeså stor en overraskelse for en del danskere, som de seneste års resultater af folkeskolens [PISA-undersøgelser](#).

Eksempler på lande i kategorien 'Free and Equal':

- Kosovo,
- Belgien
- Holland
- Sierra Leone

Eksempler på lande i kategorien 'Mostly Satisfactory':

- Norge
- Frankrig
- USA

Eksempler på lande i Danmarks kategori 'Severe Discrimination':

- Hviderusland
- Ungarn
- Polen
- Rusland
- Bosnien Herzegovina
- Grækenland
- Malta
- Tyskland
- Danmark

Som en orientering i testresultatet hurtigt afslører, så dumper vi på vores gamle blasfemiparagraf fra 1866. Til sammenligning kan siges, at USA ikke har en blasfemiparagraf, og derfor også får en bedre placering. Amerikanerne har til gengæld et Guantanamo-problem,

men de har, som det er fremgået ovenfor, også taget initiativ til at rapportere om verdens sundhed for den frie tanke for de 36% af den globale befolkning, der erklærer sig ikke-religiøse. I et globalt demokrati må man regne med en gruppe, der udgør mere end 1/3.

Blasfemiparagraffen af 1866 bidrager til international normdannelse

To ofre for diskrimination og forfølgelse i Marokko henholdsvis Egypten har sat overskrift på IHEUs *Freedom of Thought Report 2013*. Det er Kacem El Ghazzali and Alber Saber. Meget relevant for den karakter Danmark har fået i rapporten, har de valgt at udtale dette:

//

In spite of international treaties and conventions, many states discriminate in subtler but important ways. And this has a global impact. Laws against "insulting" religion in relatively secure, relatively secular countries, for example, are not only analogues of the most vicious blasphemy laws anywhere in the world, but help to sustain the global norm under which thought is policed and punished. IHEU

Danmark gør sig skyldig i at deltage i den normdannelse, der understøtter blasfemiparagraffer og brugen af dem i hele verden, hvor tænkning i stigende omfang overvåges og straffes. Som det allerede er fremgået i det ovenstående, så kan lovgivning imod fornærmelse i betydningen blasfemi været meget radikal. Situationen kan måske radikaliseres endnu mere.

OIC-landene (tæller 57 muslimske lande Palæstina medregnet). *Organization of Islamic Cooperation* har en komité, der overvåger islamofobi og herfra publiceres rapporter om overgreb på islam og muslimer. En del af oplægget til OICs konference i 2013 om spørgsmålet lød således:

//

Islamophobia is deemed as a human rights issue because of its implication of fear and intolerance culminating in hate speech and attitudes towards Muslims. Today all Muslims around the world call for recognition of Islamophobia as a hate crime and Islamophobic attitudes as human rights violations, highlighting the legal dimension of the issue. Therefore, existing relationship of Islamophobia to human rights and universal law appears to be an important subject requiring to be scrutinized.

FNs *Human Rights Council* har en 'special rapporteur' som overvåger den globale implementering af Menneskerettighedserklæringen af 1948, ICCPR traktaten af 1966 og 'the Declaration on the Elimination of All Forms of Intolerance and of Discrimination Based on Religion or Belief'. I rapport over praksis rapporteret fra 1986 – 2011 slår rapportøren fast, at det princip, der traktatmæssigt er grundfæstet, drejer

sig om beskyttelsen af den enkelte til at praktisere sin tro, men det er ikke samtidigt en automatisk beskyttelse imod kritik af den religiøse idé. Det er ikke en beskyttelse imod fornærmelse af den religiøse følelse:

//

37. The right to freedom of expression can legitimately be restricted for advocacy that incites to acts of violence or discrimination against individuals on the basis of their religion. Defamation of religions may offend people and hurt their religious feelings but it does not necessarily or at least directly result in a violation of their rights, including their right to freedom of religion. Freedom of religion primarily confers a right to act in accordance with one's religion but does not bestow a right for believers to have their religion itself protected from all adverse comment.

Rådet betoner princippet, om at beskyttelse af individ har forrang for beskyttelse af idé, så sent som i marts i år:

//

6. marts 2014

Human Rights Council

Twenty-fifth session

Agenda item 2 and 9

Annual report of the United Nations High Commissioner for Human Rights and reports of the Office of the High Commissioner and the Secretary-General

It was recalled that individuals, not belief systems, were the subject of human rights and that in combating intolerance, the High Commissioner for Human Rights should support the implementation of freedom of opinion and expression, as well as freedom of religion and belief.

Det er ikke en menneskeret at kunne friholde sin religiøse overbevisning for kritik. Men det ønsker OIC øjensynligt at ændre på.

Jakob Mchangama fra CEPOS går i netop denne anledning igen i 2014 ind i debatten om blasfemi- og racismeparagraffer. OIC ønsker islamofobi anerkendt som 'hate crime', fordi en sådan generel anerkendelse vil kunne bruges til en mere eller mindre automatisk aktivering af ICCPRs artikel 20, der jo er en menneskerettigheds-bestemmelse – se "ICCPR 1966 International Covenant on Civil and Political

Rights, Article 20" på side 43. Ved at arbejde på anerkendelse af islamofobi som 'hate crime', der anerkendes som en krænkelse af en menneskerettighed, er det OICs mål at normsætte national lovgivning med blasfemiparagraffer for derigennem at kunne kontrollere ytringsfrihed og kritik. Pakistan har på vegne af OIC fremsat resolutionsforslag i FNs Human Rights Council, som har ført til vedtagelse af 'HRC resolution 16/18 (*Combating intolerance, negative stereotyping and stigmatization of, and discrimination, incitement to violence and violence against, persons based on religion or belief*). HCR resolution 16/18 er ikke en erklæring, der støtter forbud imod 'defamation of religion' dvs. æreskrænkelser, injuriering eller fornærmelse af religion og/eller religiøse følelser. Ifølge Mchangama så er FNs stilling klar – se "ICCPR 1966, International Covenant on Civil and Political Rights, Article 19" på side 42:

//

FNs Menneskerettighedskomité har erklæret blasfemilovgivning uforenelig med beskyttelsen af ytringsfriheden i artikel 19 i FNs Konvention om Borgerlige og Politiske Rettigheder (ICCPR). (Berlingske Tidende, Blog: Retsstaten, Jacob Mchangama, 2013)

Bortset fra spørgsmålet om racistisk lovgivning, så har Danmark har altså et problem med at opretholde den gamle bestemmelse fra 1866 og samtidig være medunderskriver på FNs internationale menneskerettighedserklæringer. Danmark har selvsagt ikke noget problem med at sidestille islamofobi med anti-semitisme og for den sags skyld den slags motiver, som har forklaret Tyrkiske muslimers folkemord på armenske kristne under 1. verdenskrig. I Danmark er 'hate speech' forbudt i medfør af racismeparagraffen § 266B i straffeloven en lovgivning fra 1939, som netop kom til verden for dæmme op imod anti-semitisme. Det er også tilblivelseshistorien for § 20 i ICCPR. Mange andre lande har tilsvarende bestemmelser. Set fra et dansk synspunkt må islamofobi kunne siges at være beskyttet under racismeparagraffen, hvorfor det ikke ser ud til at være nødvendigt at have særlig blasfemilovgivning, der er uforenelig med beskyttelsen af ytringsfrihed dækket af artikel 19 i ICCPR.

Med udgangspunkt i resolution 16/18 prøver man fra OIC i normdannelsesprocessen at trække kritik af religiøse ideer i retning af betragtninger om blasfemi, der i sagens natur defineres af dem, der påberåber sig at være religiøst sårede, fornærmede eller krænket. Den lovgivning ved dekret i Saudi Arabien, der er omtalt ovenfor, indgår som en del af en normdannelsesproces i muslimske lande, der kommer til udtryk igennem organisationer som OIC og Den arabiske Liga. Jacob Mchangama redegør i sin artikel *Blasfemisk mimen i Danmark: Fængsel i Marokko, Tunesien og Egypten?*, Berlingske Tidende, Blog: Retsstaten for en bekymrende drejning i netop den udvikling, der sætter barren for religiøs tolerance:

//

Men det måske mest klare eksempel på, at OIC landene ikke har accepteret en mere liberal forståelse af ytrings- og religionsfrihed, er den Arabiske Ligas "Arab Guideline law for the prevention of Defamation of Religions" (ikke online), et udkast til en blasfemilov støttet af den Arabiske Ligas justitsministre 26/11 2013. Lovudkastet indeholder 25 artikler, der har til formål at beskytte islam, kristendommen og jødedommen mod religionskrænkelser.

Hvor ekstremt vidtgående dette lovudkast er, fremgår med al tydelighed af artikel 1 stk. IV nr. 1-4, der indeholder en række definitioner:

VI. Defamation of religions: is any act that would (induce) the following: 1. Blasphemy against the divine essence or questioning it or infringing on it. 2. Contempt or disrespect or offend any of the religions or by defaming them or insulting them or ridiculing them or infringing on them. 3. Any infringement on the heavenly books, through abuse or alteration or desecration or prejudice. 4. Making fun of one of the prophets or the messengers, or sacred symbols of these religions or their wives or their families or their companions or insulting or ridiculing them or infringing on them."

Alene det at stille spørgsmålstegn ved Guds eksistens er således omfattet, hvilket i praksis vil sige, at ateisme og agnosticisme udgør blasfemi. Manglende respekt og satire er også omfattet, og begreber som "ridiculing", "contempt", "infringing", "insulting" m.v. er ikke nærmere defineret og kan derfor betyde enhver form for afvigelse fra den version af den pågældende religion, der håndhæves i det respektive land, hvilket naturligvis først og fremmest vil være islam.

Det ser umiddelbart plausibelt ud, at muslimske lande vil beskytte islam, kristendommen og jødedommen ligeligt imod religionskrænkelser, men ved at formulere fornærmelse af religion, allerede som det at stille spørgsmålstegn ved Guds eksistens, så udsætter Den arabiske Liga samtidigt 1/3 af den samlede verdens befolkning for racistisk forskelsbehandling. Religionsfrihed sikrer traditionelt ret til at praktisere sin religion ved for eksempel at gennemføre religiøse ceremonier og ved at udføre forkyndelse. Hvis man end ikke må stille spørgsmålstegn ved den guddommelige essens, så bliver situationen, at de store trossamfund kan praktisere og prædike deres tro på eksistensen af deres Gud, imedens ikke-religiøse ikke tilsvarende frit vil kunne samles og udbrede kendskabet til den ikke-religiøse humanistiske livs-anskuelse, der ikke tror på Gud. Heller ikke selvom den ikke-religiøse offentlige diskussion hverken latterliggør eller truer, men holder sig indenfor rammerne af det vi i den vestlige verden sædvanligvis betragter som slet og ret kritik.

Normdannelseprocessen, under medvirken af det samlede internationale samfund, har så sent som ved møde i *Human Rights Council* i marts i år henvist til, at konsensus fortsat ikke strækker længere end til, at 'individuals, not belief systems, were the subject of human rights'. Det der imidlertid ikke er opnået gennem OIC-landenes påvirkning af normdannelseprocessen, søger *Den arabiske Liga* måske nu at fremskynde ved at foreslå national lovgivning med international jurisdiktion:

//

følge artikel 16 har loven ekstraterritorial jurisdiktion, der tilmed omfatter ikke-statsborgere i de pågældende lande. Med andre ord vil man, hvis loven vedtages i medlemsstaterne, kunne dømmes for blasfemi i eks. Marokko, Tunesien, Jordan, Egypten og de Forenede Arabiske Emirater for at have gjort grin med en af de abrahamske religioner i Danmark, eller et hvilket som helst andet land, hvor sådanne ytringer er fuldt ud lovligt og tilmed beskyttede af internationale menneskerettighedskonventioner. [Blasfemisk mimen i Danmark: Fængsel i Marokko, Tunesien og Egypten?](#), *Berlingske Tidende*, [Blog: Retsstaten](#)

Mchangama peger på en udvikling, der kan igangsættes i for eksempel de 57 OIC-lande, og få virkning for alle andre med eller uden deres accept. Det ligner en kortslutning af den internationale normdannelseproces, hvor 'hate speech' gerne skulle kunne håndteres indenfor rammerne af de universelle erklæringer om menneskerettigheder, som en meget stor del af medlemmerne af FN har tilsluttet sig. Ud af FNs 193 medlemmer er 168 'party to' dvs. har ratificeret ICCPR.

Ifølge Mchangama fastslår artikel 5 i *Den arabiske Ligas* forslag, 'at religionskrænkelser omfatter handlinger begået via

//

audio or visual or written or electronic or via the Internet or communications networks or industrial materials, whether through words or writing, or expressionist or cartoon or symbolic drawing, or photography or singing or acting or mime or electronic data or other forms and in any language. [Blasfemisk mimen i Danmark: Fængsel i Marokko, Tunesien og Egypten?](#), *Berlingske Tidende*, [Blog: Retsstaten](#)

Risikoen ved *Den arabiske Ligas* forslag til samordning af lovgivning sammenfattes af Mchangama i denne formulering:

//

I en verden hvor de fleste ytrer sig og deler indhold på sociale medier, indebærer en sådan lovgivning en overhængende risiko for, at personer, der eks. har ytret sig kritisk eller satirisk om islam, har delt karikaturtegninger såsom Jesus & Mo, vil blive retsforfulgt, hvis man f.eks. tager på ferie eller forretningsrejse

til et arabisk land, og myndighederne bliver opmærksomme på "blasfemiske" ytringer, hvilket ikke kræver meget mere end en hurtig søgning på en åben Facebook eller Twitter profil.

At selv små og tilsyneladende harmløse tilfælde kan give anledning til anklager om blasfemi understreges af kontroversen om Katy Perrys musikvideo, som fik 65.000 muslimer til at protestere i en online underskriftindsamling, fordi ordet "Allah" angiveligt blev brændt, hvilket fik pladeselskabet til at redigere videoen. Det er derfor, at man ikke længere vil kunne synge, danse eller mime, som man har lyst, hvis loven bliver vedtaget i et arabisk land, som man gerne vil besøge. [Blasfemisk mimen i Danmark: Fængsel i Marokko, Tunesien og Egypten?](#), *Berlingske Tidende*, [Blog: Retsstaten](#)

En kortslutning af normdannelse i det internationale samfund, som den der springer af initiativet fra *Den arabiske Liga*, gør det meget nødvendigt for Danmark at se alvorligt på, hvor Danmark ønsker at befinde sig i et udviklingsforløb, der kraftigt udfordrer de universelle menneskerettigheder. Jurister beskæftiger sig med, hvordan man bringer overensstemmelse imellem national lovgivning, og de folkeretlige bestemmelser om menneskerettigheder bestemt i traktater, som Danmark og andre har ratificeret. Skal jurister nu til at beskæftige sig med gældende regler for udlevering af egne statsborgere til retsforfølgning i andre lande, hvor man har anklaget dem for blasfemi udført for eksempel på internettet?

I hvert fald er der tale om mere end ren teoretisk bekymring. Det er Salman Rushdie et godt eksempel på. Som en reaktion på hans bog 'De sataniske Vers' erklærede i 1989 Irans ayatollah [Khomeini i en fatwa dødsdom over digteren](#), selvom Rushdie ikke er iransk borger og dermed underlagt iransk jurisdiktion. Fatwaen var en religiøs dom uden politiske grænser. Den tages af både Scotland Yard og Secret Service i USA alvorligt nok til, at Rushdie lige siden har levet under jorden og med politibeskyttelse. I Danmark blev dommen taget så alvorligt i 1996, at den danske regering repræsenteret af Poul Nyrup Rasmussen forsvarede beslutningen om ikke at tillade Rushdie at komme til modtagelse af den litterære Asterionpris. Den beslutning førte til [folketingets udtalelse af kritik](#) af regeringens håndtering af dilemmaet imellem sikkerhed og et uantageligt iransk angreb på den ytringsfrihed som fundamental dansk lovgivning igennem generationer ellers har sat en ære i at sikre. Salman Rushdie blev medstifter af sammenslutningen [ICORN](#), der organiserer ophold for ytringstruede forfattere. [Lovgivning af 2010](#) sikrer, at også Danmark kan stille byer, økonomi og sociale ydelser til rådighed.

I Danmark har vi et spændingsfelt imellem vores såkaldte racismeparagraf, blasfemiparagraffen fra 1866 og så lovgivningen om injurier. Der er forskellige synspunkter, men PEN Danmarks stillingtagen, som gengives i årsberetningen for 2013, fremtræder som et vægtet forslag til, hvordan et demokratielskende land med tradition for ytringsfrihed i bred forstand kan tage behørigt hensyn til beskyttelsen imod racisme udført både ved 'hate speech' og anden handling, og så dette at kunne udtrykke sig frit :

//

Dansk PEN har opfordret til, at blasfemiparagraffen afskaffes for at sikre, at ingen religion og ingen religiøse dogmer ligesom ingen politisk ideologi friholdes for kritik, debat eller satire.

Det hører til PEN International's historiske opgave at modvirke racisme og hate speech, som anvendes til at lægge etniske og religiøse mindretal for had. Hvordan dét gøres, er til gengæld ikke fastsat i de internationale regler for PEN. I Dansk PEN

rummer såvel medlemskredsen som bestyrelsen flere holdninger til den såkaldte racismeparagraf, som stadig forbyder spredning af racisme.

Bestyrelsen har opfordret til, at de to lovparagraffer imod blasfemi og racisme erstattes af en ny paragraf, som fastholder, at religiøse dogmer ikke nyder særlig lovbeskyttelse, men til gengæld fastholder en særlig lovmæssig beskyttelse imod, at etniske, religiøse og seksuelle mindretal kan udsættes for generaliseret, offentlig ringeagt på grund af deres identitet.

I bestyrelsen er også medlemmer, som mener, at debatten om lovparagrafferne er kommet til at skygge for debatten om racismen, og som derfor ønsker paragrafferne helt fjernet for at koncentrere debatten om konkret racisme.

PEN Danmark, Bestyrelsens Årsberetning 2013

Hvad er alvorligt ved kortslutning af normdannelsesprocessen?

FNs [Universal Declaration of Human Rights](#) fra 1948 (UDHR) omtales ofte som 1. generation af menneskerettighederne. Imellem denne deklARATION og 1966 ligger en årrække, hvor 1. og 2. generation af menneskerettighederne forhandles i det internationale samfund. Perioden er den normdannelsesproces, der fører frem til 2 dokumenter i traktatform nærmere bestemt *The International Covenant on Civil and Political Rights* (ICCPR) og *The International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights*, (ICESCR), der fik effekt som ratificerede i 1976. Normdannelsen i perioden havde drejet sig om at få formuleret principper, der kunne omsættes til forpligtende national lovgivning af de lande, der ratificerede 1966-traktaterne, hvor de civile og politiske rettigheder genkendes som 1. generations rettigheder, imedens de økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder traditionelt er benævnt 2. generations rettighederne. Dokument-trilogien udgør *The International Bill of Human Rights*, der har været inspirationskilde for en lang række af regionale og nationale supplerende initiativer.

FNs [udviklingskomite](#) bestod af en nogenlunde bredt sammensat skare af repræsentanter fra alle verdensdele og kulturer, der repræsenterede meget forskellige indfaldsvinkler til fastsættelsen af, hvad ethvert menneskes umistelige rettigheder består i.

FNs hjemmeside bringer dette citat fra Eleanor Roosevelt's erindringer fra hendes deltagelse i den vigtige proces:

//

The Commission met for the first time in 1947. In her memoirs, Eleanor Roosevelt recalled:

Dr. Chang was a pluralist and held forth in charming fashion on the proposition that there is more than one kind of ultimate reality. The Declaration, he said, should reflect more than simply Western ideas and Dr. Humphrey would have to be eclectic in his approach. His remark, though addressed to Dr. Humphrey, was really directed at Dr. Malik, from whom it drew a prompt retort as he expounded at some length the philosophy of Thomas Aquinas. Dr. Humphrey joined enthusiastically in the discussion, and I remember that at one point Dr. Chang suggested that the Secretariat might well spend a few months studying the fundamentals of Confucianism!

Man har måske i den initiale proces taget for lidt notits af det konfutsianisme måtte have kunnet bidrage med. Ikke så lidt, at Kina ikke stemte for den universelle deklARATION i 1948, men måske alligevel for lidt til at Kina ratificerede traktaten om civile og politiske rettigheder. Kina er dog medunderskriver, og det er værd at bemærke, at Kina ratificerer de økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder men med en reservation vis á vis strejkeret, der i sin natur er politisk frihedsret.

Når man ser på komiteen, så falder det i øjnene, at Afrika ikke er repræsenteret. Det har sin naturlige forklaring derved, at trilogien af menneskerettigheder affattes før Afrika og Mellemøsten for alvor afkoloniseres. Libanon, som under 2. Verdenskrig fik tilkæmpet sig stadig større selvstændighed, er derimod repræsenteret endda i udviklingsarbejdet, ligesom Libanon er et af de 48 af i alt 58 medlemslande, der i 1948 stemmer for UDHR på FN's generalforsamling. Libanon er interessant på grund af sit ry for sofistikeret sprog og kultur, men også som en

mellemøstlig republik med en forfatning, der sikrer en parlamentarisk ligelig fordeling af magt og poster imellem kristne og sunni- henholdsvis shia-muslimer. Et pragmatisk eksempel på, hvordan religionsfrihed og socialt råderum er forsøgt sikret politisk parlamentarisk. Pragmatismen har som bekendt ikke helt sejret, men den har dog kunnet formuleres, som udtryk for en holdning til at religioner må have hver deres plads. Ingen stemte imod, i 1948 imod den universelle menneskerettighedserklæring, 2 var fraværende og disse 8 lande afstod fra at stemme: Soviet Union, Ukrainian SSR, Belarussian SSR, People's Federal Republic of Yugoslavia, People's Republic of Poland, Union of South Africa, Czechoslovakia, and the Kingdom of Saudi Arabia.

I det nedenstående findes en oversigt over tilslutningen til "[The International Bill of Human Rights - afstemningsresultater](#)" på side 39. Der er, som det fremgår, en overvejende grad af tilslutning til resultaterne af den normdannelsesproces, der producerede 1. og 2. generationsrettighederne.

Af FNs 193 lande har 168 ratificeret de civile og politiske rettigheder. Saudi Arabien afstod fra at stemme i 1948 og har ikke ratificeret hverken ICCPR eller ICESCR. Pakistan har stemt for den internationale deklaration, har ikke ratificeret ICCPR og er kun 'signatory' til ICESCR. Til sammenligning har USA stemt for UDHR og ratificeret ICCPR men ikke traktaten om økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder. Rusland undlod at stemme i 1948, men har ratificeret både ICCPR og ICESCR.

AF FNs 193 lande har 162 ratificeret de økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder. USA har som allerede nævnt ikke ratificeret men er medunderskriver. Den amerikanske stilling indikerer en diskussion i det internationale samfund om forskellen på negative og positive rettigheder. Standpunktet er, at civile og politiske rettigheder er negative i den forstand, at disse menneskerettighederne påbyder normer for, hvordan mennesker under ingen omstændigheder kan behandles af stater - de er blevet kaldt negative, fordi de refererer til, hvad stater ikke må. De økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder er derimod positive rettigheder, der definerer standarder for økonomisk, socialt og kulturelt livsrum, som alle mennesker burde have. De pålægger stater princippet om den såkaldte 'progressive realisering' af de nævnte standarder:

//

Article 2

1. Each State Party to the present Covenant undertakes to take steps, individually and through international assistance and co-operation, especially economic and technical, to the

maximum of its available resources, with a view to achieving progressively the full realization of the rights recognized in the present Covenant by all appropriate means, including particularly the adoption of legislative measures.

3. Developing countries, with due regard to human rights and their national economy, may determine to what extent they would guarantee the economic rights recognized in the present Covenant to non-nationals.

Det internationale samfund har i FN og andre steder løbende diskuteret implementeringen af de positive rettigheder, og meget er faktisk sket. Traktatens artikel 1 stadfæster princippet om politisk selvbestemmelse, og gav om ikke startskud til afkolonisering så i hvert fald fjede inertie til den allerede igangværende proces.

Selv om meget er sket, så erkender ratificerende så vel som ikke ratificerende lande, at konventionens realisering afhænger af nationalstaternes formåen og også af politisk vilje. 1966-traktaterne er i det internationale samfund accepterede med en lang række udtalelser om, hvordan enkelte ratificerende og underskrivende lande forbeholder sig at fortolke udvalgte dele af traktaterne. Fortolkninger er en del af vilkårene ved det internationale samfunds måde at virke på. Men 163/168 af FNs 193 medlemsstater har dog i princippet accepteret 1. og 2. generation af menneskerettighederne. Ser man på vanskelighederne ved at gennemføre en reform af adgangen til lægehjælp og hospitalspleje i USA senest i form af Obama-care, så forstår man, hvorfor USA ikke har set sig i stand til at ratificere de økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder. USA har i en del år været betragtet som verdens økonomisk stærkeste nation med en enorm krigskapacitet, men har alligevel aldrig kunnet få bugt med de store forskelle imellem rige og fattige amerikanere. Man forstår derfor også, at afkolonisering og selvstændighed er vigtige forudsætninger for frie demokratiers gennemførelse, men ikke i sig selv garanti for økonomisk succes, der kan nydes af de nye demokratiers befolkninger.

Afrika der ikke fik taletid i forbindelse med udarbejdelsen af de 2 første generationer af rettigheder har til gengæld efterfølgende talt i det afrikanske *Charter on Human and Peoples' Rights* - der også kaldes '*The Banjul Charter*' af 1981.

Det afrikanske udspil både anerkender og bygger på de 2 kendte instrumenter af 1966 til sikring af menneskerettigheder. Charteret tilføjer dog så meget nyt, at det er blevet almindeligt at referere til nyskabelsen som menneskerettighederne af 3. generation. OAU (*Organization of African Unity* med på tidspunktet 50 medlemslande)

står fadder til arbejdet, der ikke overraskende giver primat til retten til udvikling. En helt legitim og retfærdig betragtning, som også har mødt sympati og velvilje i det internationale samfund. Charteret inviterer kun OAU-lande som underskrivere og ratificerende. Det ændrer ikke ved, at den generalisering af tankegangen i 2. generationsrettighederne om retten til økonomisk, social og kulturel mulighed for selvrealisering for det enkelte individ, som i 1981 havde sit udtryk i forholdet imellem den 3. verden (udviklingslandene) henholdsvis den 1. (vest) og den 2. verden (øst) drejer sig om kunnen. Forholdets udtryk hvilede som 2. generationsrettighederne generelt på formåen i samarbejdet imellem politiske verdener og dermed politisk vilje - for ellers sættes der ikke i nogen af de 3 verdener nødvendig handling bag de smukke ord. Hvis menneskerettighederne af 3. generation skal have realiteter i sig, så skal normdannelsesprocessen i det internationale samfund helt enkelt lykkes.

Det problem, som det internationale samfund nu skal forholde sig til, er, hvordan OAU landene (der siden 2001 har heddet *The African Union 'AU'*) og OIC landene selv vil finde *The Banjul Charter*, der anerkender *The International Bill of Human Rights*, kompatibelt med udspillet fra *Den arabiske Liga*. 26 lande er medlemmer både af AU og OIC. *Den arabiske Liga* tæller kun arabisktalende lande dvs. 22 lande fra Mellemøsten og Maghreb-landene på det helt nordlige afrikanske kontinent uagtet at for eksempel også **Chad er arabisk-talende**, og at arabisk er anerkendt som **officielt sprog i Israel**, der også geografisk ligger i Mellemøsten. Vil dele af disse organisationers lande betragte ligaens udspil som for eksempel menneskerettigheder af en 4. generation? Kan man forestille sig, at 4. generationsrettigheder til beskyttelse af ideer bliver et vilkår for fattige muslimske lande for at kunne få økonomisk støtte til gennemførelse

Når Tællelyset og bålet går i arv

Fra den vestlige verdens side, er tankegangen i den internationale debat, at beskyttelsen af individets frihedsrettigheder altid må gå forud for ideers frihed for kritik og modsigelse. Det er også standpunktet her på bloggen.

Ytringsfrihedens tællelys (H.C. Andersen og andre) og bål (Søren Kierkegaard og andre) er, som det er fremgået, en del af ytringsfrihedens kulturarv til os alle. Det kan være svært at vide, hvornår man skal tænde det ene og hvornår det andet. Det kan først og fremmest vise sig svært at få slukket noget, når der først er sat ild.

Her på bloggen er standpunktet, at man i lige dele skal have tillid til og respekt for pennens magt i samfunds- og

af rettighederne af 2. generation? Kan man forestille sig, at økonomisk selvrealisering kan risikere at komme med den pris knyttet til sig, at menneskerettigheder af 1. generation, der sikrer politiske friheder, må handles for udviklingsstøtte i et forsøg på at gennemføre islamiske værdier ganske som vestlige demokratier har ladet udviklingsstøtte gå hånd i hånd med krav om respekt for den vestlige kulturs værdier og normer om demokrati og borgerrettigheder? Det er vel ikke urealistisk at tænke sig, at kinesere, der ikke skal varetage nogen interesser for de abrahamske livsforståelser, vil betone en meget merkantilt orienteret interesse i international samhandel. Økonomisk selv-realiserende lande kommer til at tage stilling til om de vil værdibasere deres udvikling og i givet fald tage stilling til, hvad værdibasen skal være. Alternativet kunne være, at holde sig til den rene merkantile interesse, der ikke giver garantier for hverken individets menneskeret, miljøets overlevelse eller ideens prærogativ.

Når man ser på den globale konsensus, som trods alt er opnået for både 1. og 2. generationsrettighederne og på den sympati, som 3. generationsrettighederne har, så er det rigtig ærgerligt, hvis normdannelsesprocessen kortsluttes, ved at medlemmer af AU, OIC og *Den arabiske Liga* beslutter sig for at opgive at vente mere på det internationale samfunds muligheder for at skabe kompromis på vegne af enkeltpersoners ret til alle efter eget valg at være troende eller ikke-troende i den samlede verden, vi deler. Når talen er om menneskerettigheder, så er der kun en part, der kan blive taber, og det er det enkelte menneske, uanset hvor på kloden dette enkelte menneske måtte bo. Ingen der ønsker at kunne leve og rejse frit kan ønske at tabe nogen som helst samtalepartner i den internationale dialog om det gode liv.

åndslivet. Det ser ud til, at der kan være en knivsæg fra pen til pisk. Jo sværere balancering kan vise sig at være, jo større grund er der imidlertid til netop at føre pennen for at sikre, at slagene udkæmpes med pen og ikke pisk – efter min bedste forståelse.

Det skal være påstanden her på bloggen, at de verbale duellers hærdede stål både har skærpet tankens kvalitet ved kritikens sammenstød og har givet samfundets tolerancetærskel en vis gavnlige robusthed. Denne robustheds styrke er ikke en sangvinsk hyldest til fornærmelse afleveret med dårlig smag. Men det er hyldest til en robusthed, der magter at komme videre på trods af den dårlige smag uden alder, ungdommens engagement om det så er i

skikkelse af Kierkegaard, Yahia Hassan eller Pussy Riots, og de uundgåelige overreaktioner i et samfund, hvor både engagementet og ordet er frit.

I en verden der sammensætter sig af 1/3 ikke-troende, 1/2 troende fordelt på verdensreligionerne og en rest, så er det nødvendigt med en vis robusthed i omgangen med livs-anskuelserne. Tager vi nu *Den arabiske Ligas* forslag til samordning af lovgivning om religiøs fornærmelse dvs. blasfemi, så falder det i øjnene, at ligaen har brugt sin ytringsfrihed – desværre ikke så langt som til at lægge dokumentet frit på nettet, men dog frit nok til at CEPOS

kender det – til at præge normdannelsen for så vidt angår de abrahamske religioners beskyttelse.

Er det ikke meget robust helt at forbigå hinduisme, buddhisme, kinesisk ateisme og konfutsianisme og andre? Vil det ikke fra de udeladte grupperingers side kræve en vis robust tolerance af ytringsfrihedens spillerum at se sig fuldstændig overset? I Indien og Pakistan skal muslimer og hinduer hver dag finde veje til sameksistens, og Kinas officielt ateistiske befolkning alene udgør 1.3 milliarder mennesker, hvilket svarer til 1/5 af verdenspopulationen.

H. C. Andersen får det sidste ord

Recension

Vel rødmer land og hav ret smukt i aftensolens flamme,
men ak, maneren mærker man bestandig er den samme.
Original er solen ej, hvad så den er forresten,
bestandig står den op i øst, og synker ned i vesten;
så kommer nattens stjerner frem, men man sig ret må harme,
de skinner vel, men alt er koldt, der er ej liv, ej varme!
En nattergal ret snurrigt slår sin trille hist bag muren,
men der er ej metode i, det er jo rent naturen;
desuden er den altfor ung, har næppe dun på hagen,
og havde sangen ingen fejl, så sang den nok om dagen.
Nu står da også månen op, og den er ej så ilde;
var den dog bare altid rund, og ikke skifte ville.
Højt skummer bølgen, men for stærkt, den må sig moderere.
Det hele røber vel geni, men heller ikke mere!

(Nudansk udgave fra Johan de Mylius (udgiver): H.C. Andersen. Samlede digte, København 2000, s. 54)

The International Bill of Human Rights - afstemningsresultater

Lande	Afstemningsresultat		
	UDHR 1948	ICESCR 1966	ICCPR 1966
The United States	√	s	P
Soviet Unionen	ABST	P	P
China	√	P	s
Kingdom of Saudi Arabia	ABST	~	~
Pakistan	√	s	~
Afghanistan	√	P	P
Egypt	√	P	P
Ethiopia	√	P	P
Iran	√	P	P
Iraq	√	P	P
Lebanon	√	P	P
Kyrgystan	*	P	P
Syria	√	P	P
Turkey	√	P	P
Yemen	*	p	P
Albania		P	P
Algeria		P	P
Azerbaijan		P	P
Bahrain		P	P
Bangladesh		P	P
Burkina Faso		P	P
Benin		P	P
Brunei-Darussalam		~	~
Bangladesh		P	P
Cameroun		P	P
Chad		P	P
Comoros		P	s
Cote d'Ivoire		P	P
Djibouti		P	P
Emirates		~	~
Egypt		P	P
Gabon		P	P

	Afstemningsresultat	
Gambia	P	P
Guinea	P	P
Guinea Bissau	P	P
Guyana	P	P
Indonesia	P	P
Jordan	P	P
Kazakhstan	P	P
Kuwait	P	P
Libya	P	P
Mali	P	P
Maldives	P	P
Mali	P	P
Maldives	P	P
Malaysia	~	~
Mauretania	P	P
Morocco	P	P
Mozambique		P
Niger	P	P
Nigeria	P	P
Oman	~	~
Qatar	~	~
Senegal	P	P
Sierra Leone	P	P
State of Palestine	P	P
Sudan	P	P
Somalia	~	~
Suriname	P	~
Tajikistan	P	P
Togo	P	P
Tunisia	P	P
Turkmenistan	P	P
Uganda	P	P
Uzbekistan	P	P

Tællelyset og bålet

Dansk Straffelov, Blasfemiparagraf (1866) § 140

Den, der offentlig driver spot med eller forhåner noget her i landet lovligt bestående religionssamfunds troslærdomme eller gudsdyrkelse, straffes med bøde eller fængsel indtil 4 måneder.

Tællelyset og bålet

UDHR 1948 Universal Declaration of Human Rights, Article 18

“Everyone has the right to freedom of thought, conscience and religion; this right includes freedom to change his religion or belief, and freedom, either alone or in community with others and in public or private, to manifest his religion or belief in teaching, practice, worship and observance.”

ICCPR 1966 International Covenant on Civil and Political Rights, Article 18

1. Everyone shall have the right to freedom of thought, conscience and religion. This right shall include freedom to have or to adopt a religion or belief of his choice, and freedom, either individually or in community with others and in public or private, to manifest his religion or belief in worship, observance, practice and teaching.

2. No one shall be subject to coercion which would impair his freedom to have or to adopt a religion or belief of his choice.

3. Freedom to manifest one's religion or beliefs may be subject only to such limitations as are prescribed by law and are necessary to protect public safety, order, health, or morals or the fundamental rights and freedoms of others.

4. The States Parties to the present Covenant undertake to have respect for the liberty of parents and, when applicable, legal guardians to ensure the religious and moral education of their children in conformity with their own convictions.

UDHR 1948 Universal Declaration of Human Rights, Article 19

“Everyone has the right to freedom of opinion and expression; this right includes freedom to hold opinions without interference and to seek, receive and impart information and ideas through any media and regardless of frontiers.”

ICCPR 1966, International Covenant on Civil and Political Rights, Article 19

1. Everyone shall have the right to hold opinions without interference.

2. Everyone shall have the right to freedom of expression; this right shall include freedom to seek, receive and impart information and ideas of all kinds, regardless of frontiers, either orally, in writing or in print, in the form of art, or through any other media of his choice.

3. The exercise of the rights provided for in paragraph 2 of this article carries with it special duties and responsibilities. It may therefore be subject to certain restrictions, but these shall only be such as are provided by law and are necessary:

(a) For respect of the rights or reputations of others;

(b) For the protection of national security or of public order (ordre public), or of public health or morals.

Tællelyset og bålet

UDHR 1948 Universal Declaration of Human Rights, article 20

Everyone has the right to freedom of peaceful assembly and association.

ICCPR 1966 International Covenant on Civil and Political Rights, Article 21

The right of peaceful assembly shall be recognized. No restrictions may be placed on the exercise of this right other than those imposed in conformity with the law and which are necessary in a democratic society in the interests of national security or public safety, public order (ordre public), the protection of public health or morals or the protection of the rights and freedoms of others.

ICCPR 1966 International Covenant on Civil and Political Rights, Article 20

1. Any propaganda for war shall be prohibited by law.
2. Any advocacy of national, racial or religious hatred that constitutes incitement to discrimination, hostility or violence shall be prohibited by law.

Tællelyset og bålet

Tyrkiets fornærmelsesparagraf - § 301

Before amendments were made to Article 301 on April 30, 2008, the article stated the following:

A person who publicly denigrates Turkishness (*2008: The Turkish Nation*), the Republic or the Grand National Assembly of Turkey, shall be punishable by imprisonment of between six months and three years. (*2008: 2 years*)

A person who publicly denigrates the Government of the Republic of Turkey, the judicial institutions of the State, the military or security organizations shall be punishable by imprisonment of between six months and two years.

In cases where denigration of Turkishness is committed by a Turkish citizen in another country the punishment shall be increased by one third.

Expressions of thought intended to criticize shall not constitute a crime.

Ved lovændring i 2008 kan sager efter § 301 kun rejses af Justitsministeren.

Kilde: Amnesty International

Amnesty International udtaler:

The final qualification of the article in paragraph 4 suggests that expressions amounting to “criticism” rather than “public denigration” are not punishable. Amnesty International considers that the attempt to draw a distinction between criticism and denigration is highly problematic. The lack of legal certainty of the crime will lead to arbitrary interpretation by prosecutors and judges. Even the Turkish Minister of Justice himself, Cemil Cicek, has reportedly stated that “the whole issue comes down to how the laws are interpreted”.

Amnesty International believes that Article 301 poses a direct threat to freedom of expression, as enshrined in Article 19 of the International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR) and in Article 10 of the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms (ECHR).

Turkey is a State Party to both conventions and therefore the Turkish government has a legal obligation to uphold this freedom. Nevertheless Amnesty International receives a steady flow of cases opened against individuals under Article 301, for expressing a wide variety of opinions.

Pakistans blasfemibestemmelser

XV

OF OFFENCES RELATING TO RELIGION

295. Injuring or defiling place of worship, with Intent to insult the religion of any class:

Whoever destroys, damages or defiles any place of worship, or any object held sacred by any class of persons with the intention of thereby insulting the religion of any class of persons or with the knowledge that any class of persons is likely to consider such destruction damage or defilement as an insult to their religion. shall be punished with imprisonment of either description for a term which may extend to two years, or with fine, or with both.

295-A. Deliberate and malicious acts intended to outrage religious feelings of any class by insulting Its religion or religious beliefs:

Whoever, with deliberate and malicious intention of outraging the 'religious feelings of any class of the citizens of Pakistan, by words, either spoken or written, or by visible representations insults the religion or the religious beliefs of that class, shall be punished with imprisonment of either description for a term which may extend to ten years, or with fine, or with both.

295-B. Defiling, etc., of Holy Qur'an:

Whoever willfully defiles, damages or desecrates a copy of the Holy Qur'an or of an extract therefrom or uses it in any derogatory manner or for any unlawful purpose shall be punishable with imprisonment for life.

295-C. Use of derogatory remarks, etc., in respect of the Holy Prophet:

Whoever by words, either spoken or written, or by visible representation or by any imputation, innuendo, or insinuation, directly or indirectly, defiles the sacred name of the Holy Prophet Muhammad (peace be upon him) shall be punished with death, or imprisonment for life, and shall also be liable to fine.

296. Disturbing religious assembly:

Whoever voluntarily causes disturbance to any assembly lawfully engaged in the performance of religious worship, or religious ceremonies, shall be punished with imprisonment of either description for a term which may extend to one year, or with fine, or with both.

297. Trespassing on burial places, etc.:

Whoever, with the intention of wounding the feelings of any person, or of insulting the religion of any person, or with the knowledge that the feelings of any person are likely to be wounded, or that the religion of any person is likely to be insulted thereby, commits any trespass in any place of worship or on any place of sculpture, or any place set

Tællelyset og bålet

apart for the performance of funeral rites or as a, depository for the remains of the dead, or offers any indignity to any human corpse or causes disturbance to any persons assembled for the performance of funeral ceremonies, shall be punished with imprisonment of either description for a term which may extend to one year, or with fine, or with both.

98. Uttering words, etc., with deliberate intent to wound religious feelings:

Whoever, with the deliberate intention of wounding the religious feelings of any person, utters any word or makes any sound in the hearing of that person or makes any gesture in the sight of that person or places any object in the sight of that person, shall be punished with imprisonment of either description for a term which may extend to one year or with fine, or with both.

298-A. Use of derogatory remarks, etc., in respect of holy personages:

Whoever by words, either spoken or written, or by visible representation, or by any imputation, innuendo or insinuation, directly or indirectly, defiles the sacred name of any wife (Ummul Mumineen), or members of the family (Ahle-bait), of the Holy Prophet (peace be upon him), or any of the righteous Caliphs (Khulafa-e-Rashideen) or companions (Sahaaba) of the Holy Prophet (peace be upon him) shall be punished with imprisonment of either description for a term which may extend to three years, or with fine, or with both.

298-B. Misuse of epithets, descriptions and titles, etc., reserved for certain holy personages or places:

(1) Any person of the Qadiani group or the Lahori group (who call themselves 'Ahmadis' or by any other name who by words, either spoken or written, or by visible representation-

(a) refers to or addresses, any person, other than a Caliph or companion of the Holy Prophet Muhammad (peace be upon him), as "Ameer-ul-Mumineen", "Khalifatul- Mumineen", "Khalifa-tul-Muslimeen", "Sahaabi" or "Razi Allah Anho";

(b) refers to, or addresses, any person, other than a wife of the Holy Prophet Muhammad (peace be upon him), as "Ummul-Mumineen";

(c) refers to, or addresses, any person, other than a member of the family "Ahle-bait" of the Holy Prophet Muhammad (peace be upon him), as "Ahle-bait"; or

(d) refers to, or names, or calls, his place of worship a "Masjid";

shall be punished with imprisonment of either description for a term which may extend to three years, and shall also be liable to fine.

(2) Any person of the Qadiani group or Lahori group (who call themselves "Ahmadis" or by any other name) who by words, either spoken or written, or by visible representation refers to the mode or form of call to prayers followed by

Tællelyset og bålet

his faith as "Azan", or recites Azan as used by the Muslims, shall be punished with imprisonment of either description for a term which may extend to three years, and shall also be liable to fine.

298-C. Person of Qadiani group, etc., calling himself a Muslim or preaching or propagating his faith:

Any person of the Qadiani group or the Lahori group (who call themselves 'Ahmadis' or by any other name), who directly or indirectly, poses himself as a Muslim, or calls, or refers to, his faith as Islam, or preaches or propagates his faith, or invites others to accept his faith, by words, either spoken or written, or by visible representations, or in any manner whatsoever outrages the religious feelings of Muslims shall be punished with imprisonment of either description for a term which may extend to three years and shall also be liable to fine.